

Ergatiboaren erabilera *euskara-gaztelania* kode-alternantzian: kasu-azterketa bat¹

El uso del ergativo en la alternancia de código *euskera-castellano*: un estudio de caso

L'utilisation de l'ergatif dans l'alternance de code *basque-espagnol* : une étude de cas

The use of the ergative in *Basque-Spanish* code-switching: a case study

URIARTE ORBAÑANOS, Endika
Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU)
Letren Fakultatea
euriarte023@ikasle.ehu.eus
<https://orcid.org/0009-0000-1875-129X>
DOI: <https://doi.org/10.59866/eia.v1i69.279>

Noiz jaso: 2024-01-08
Noiz onartua: 2024-03-04

Lan honen helburua ergatiboaren eta *euskara-gaztelania* kode-alternantziaren (KA) erabilerearen arteko harremanetan sakontzea da, lehen hizkuntza (H1) euskara duen eta KA sarritan darabilen hiztun heldu baten kasu-azterketan oinarrituz. Ebidentzia enpirikoa lortzeko bi metodo baliatu dira: batetik, elkarrizketa glotobiografikoa; eta bestetik, onargarritasun-juzguak. Soziolinguistika-literaturan elkartu gabeko bi alor horietatik, emaitzek ergatiboaren erabilera euskara bigarren hizkuntza (H2) duten hiztunen erabilera hurbiltzen

¹ Artikulu hau neure Master Amaierako Lanean (Uriarte 2023) oinarrituta dago. Ikerketa-lan hori Euskaltzaindiaren eta Mintzolaeren diru-laguntzari esker burutu nuen. Eskerrak eman nahi dizkiet masterreko ikaskideei, Irantzu Epelderi eta Leire Diaz de Gereñuri eginiko oharrengatik. Halaber, neure esker ona adierazi nahi diot Amaia Munariz-Ibarrolari egindako zuzendari-lana-gatik, bidea erakusteagatik eta baita testu hau moldatzen laguntzeagatik ere. Esan gabe doa, egon litezkeen akatsak neureak besterik ez direla.

dela iradoki digute. Hiztunaren hizkuntza-ibilbidea kontuan hartuta, beraz, ergatiboaren erabilera hizkuntza-higaduraren ondorioa izan daiteke.

Gako-hitzak: kode-alternantzia, ergatiboa, kasu-azterketa, euskara, onargarritasun-juzguak.

El objetivo de este proyecto es profundizar en la relación entre la marca del ergativo y la alternancia de código (AC) *euskera-castellano*, basándonos en el estudio de caso de un adulto con L1 euskera y con práctica habitual de AC. Para obtener evidencia empírica se han utilizado dos métodos: por un lado, una entrevista glotobiográfica; y por otro, los llamados juicios de aceptabilidad. De estos dos ámbitos que la sociolingüística casi no los ha estudiado de manera combinada, hemos extraído resultados novedosos, pues el uso del ergativo se asemeja a un hablante con euskera como segunda lengua. Teniendo en cuenta su historial lingüístico, se podría pensar que dicho uso es la consecuencia de la atrición del lenguaje.

Palabras clave: alternancia de código, ergativo, estudio de caso, euskera, juicios de aceptabilidad.

L'objectif de ce travail est de mieux comprendre la relation entre l'ergatif et l'utilisation de l'alternance de code (AC) *basque-espagnol*, en s'appuyant sur l'étude de cas d'un locuteur adulte dont la première langue est le basque et qui utilise fréquemment l'AC. Deux méthodes ont été utilisées pour obtenir des résultats empiriques : d'une part, l'entretien glotto-biographique et, d'autre part, les jugements intuitifs de l'acceptabilité. Ces deux éléments sans lien apparent ont donné lieu à des résultats innovants, parce que les résultats suggèrent que l'utilisation de l'ergatif se rapproche de celle des locuteurs dont le basque est la seconde. Compte tenu de la trajectoire linguistique du locuteur, l'utilisation de l'ergatif peut être due à l'usure du langage.

Mots-clés : alternance de code, ergatif, étude de cas, basque, jugements de l'acceptabilité.

The aim of this research is to analyse the relationship between the ergative case and Basque-Spanish code-switching (CS), based on a case-study of an adult with L1 in Basque who frequently engages in CS. Empirical evidence was collected using two methodologies: on one hand, a glotto-biographical interview, and on the other hand, some acceptability judgment tasks. The unprecedented combining of those two angles has yielded some interesting results, in that the use of the ergative is closer to that of a person with Basque as their

second language. Bearing in mind the linguistic background of the speaker, such use of the ergative could be due to language attrition.

Keywords: code-switching, ergative, study-case, Basque, acceptability judgement tasks.

URIARTE ORBAÑANOS, Endika (2024). «The use of the ergative in *Basque-Spanish* codeswitching: a case study», *Euskera ikerketa aldizkaria*, 69, 1: 207-252.

1. Sarrera²

Ergatiboa euskalaritzan gehien aztertu den ezaugarri gramatikaletako bat da (Laka 1990, 2002; Salaburu 1992; Dixon 1994; Albizu 2009). Euskaren ergatiboaren jabekuntza (Ezeizabarrena 1996, 2012) eta helduen erabilera (Rodríguez-Ordóñez 2020) eta prozesamendua (Zawiszewski eta beste 2011) aztertu duten hainbat ikerketa psikolinguistikok erakutsi dute ergatiboa euskal hiztunentzat —haur zein heldu— zail gertatzen den ezaugarri gramatikala dela. Bestetik, kode-alternantzia (aurrerantzean KA) azken urteotan psikosoziolinguistikaren arlo ikertuenetarikoa bilakatu da (Bullock & Toribio 2009; Wei 2013). Eta aspalditxoon euskal psikosoziolinguistikaren ere ugaritu dira KAri buruzko lanak (Ibarra 2011; Lantto 2015; Pérez 2022), baina lan gutxi aztertu dute, ordea, ergatiboaren erabilera KAn. Oihartzabalek eta Epeldek (2017) eta Epeldek eta Oihartzabalek (2020), esaterako, *euskara-frantsesa* eta *euskara-gaztelania* KAdun esaldietako ergatiboaren erabilera aztertu zuten, biak lehen hurbilketa gisa ACOBA³ corpuseko adibide batzuetan oinarrituta. Alabaina, oraindik ez dira ezagutzen *euskara-gaztelania* KAn murriztapen gramatikalak ergatiboari dagokionez.

Hain zuzen, gure lan honek horixe du jomugan, ergatiboaren eta KAn erabileraren arteko harremana aztertzea. Horretarako, H1 euskara duen hiztun heldu baten kasu-ikerketa izango da abiapuntua. Hiztunaren bereizgarria da, *euskara-gaztelania* KA maiz egiteaz gain, ergatiboaren kasu-marka isildu ohi duela ahozko ekoizpenean. Hori dela eta, ebidentzia enpiriko in-

² Lan honetan erabili diren laburdurarik garrantzitsuenak:

H1 = lehen hizkuntza, H2 = bigarren hizkuntza, H2g = H2 goiztiarra, H2b = H2 berantiarra.

SAO = subjektua-aditza-objektua,

ABS = absolutiboa,

ERG = ergatiboa,

DAT = datiboa,

NOM = nominatiboa,

ACC = akusatiboa,

DS = determinatzaile-sintagma.

Igkor. = iragankorra eta Igaitz. = iragangaitza.

³ Euskal Herrian KA ikertzeko sortutako datu-base bat, frantsesezko *La parole bilingue. L'alternance codique chez les locuteurs bilingues bascophones* lanetik datorrena.

teresgarria eman dezake KAren eta ergatiboaren arteko harremana ikertzeko. Lanaren hurbilketa psikosoziolinguistikoa izango da, eta hala, datuak biltzeko metodo bi baliatu dira. Datu soziolinguistikoak lortzeko elkarriketa glotobiografikoa egin zaio (Kasares 2014), bere hizkuntzen erabileraren narrazio biografikoa ezagutzeko. Bestetik, ergatiboaren eta KAren erabilera ere jorratu da ekoizpenari zein ulermenari erreparatuz. Ekoizpenerako, elkarriketa glotobiografikoaren hizketa sasiespontaneo aztertu da. Ulermena aztertzeko, berriz, bi ariketa eginarazi zaizkio. Alde batetik, euskara hutszeko esaldiak dituen gramatikaltasun ariketa bat, ergatiboaren oharmena arakatzeko (Mazkieran 2022); eta, bestetik, KAdun esaldien murriztapen gramatikalak hobeto ezagutzeko, bereziki, subjektu eta predikatuen artean alternantzia duten KAdun egituren kasu-morfologiazko ezaugarriak, ikerlan honetarako berariaz sortutako onargarritasun-juzguen ariketa bat eginarazi zaio aukeratutako hiztunari. Ariketa hori H1 euskara duten beste hamar hiztunek⁴ ere egin dute, kontrol gisa.

2. Euskararen ergatiboa: haur zein helduen erabilera

Euskal psikolinguistikan ergatiboa izan da gehien aztertu den ezaugarri gramatikaletako bat, bai jabekuntzan (Ezeizabarrena eta beste 2009, 2012; Ezeizabarrena eta Larrañaga 1996; Huarte 2022), bai prozesamenduan (Zawiszewski eta beste 2011), baita erabileran (Tardienta 2021; Mazkieran 2022; Rodríguez-Ordóñez 2020) ere. Oro har, ikerketa horiek ergatiboaren kasu-marka ezaugarri gramatikal zaugarria den ebidentzia enpirikoa eman digute.

Euskal haurren jabekuntzarako lanek erakutsi dute, haurren kasu-markaketaren jabekuntzaren hurrenkera hauxe dela: ABS > ERG > DAT (Huarte 2022). Ergatiboaren kasu-marka datiboarena baino lehenago agertzen bada ere, denbora gehiago behar da sistematikoki erabiltzeko eta egonkortzeko H1 hiztunengan, eta are gehiago H2 hiztunengan (Ezeizabarrena 2012⁵). Ergatiboa da akats gehien erakusten duen kasua, hiztunok ekoizten

⁴ Gure lan honetarako hautatutako hiztunaren adin eta hezkuntza-maila aldetik bertsuak dira.

⁵ 3;00-8;00 adin-tarteko enaitzak dira.

hasten diren unetik bertatik, «espero den testuinguru guztietan behar bezala ekoizteko (% 90etik gora), urte erditik gora itxaron beharra dago» (Ezeizabarrena eta beste 2009: 652). Ezeizabarrenak (2012) ergatiboa zuzen erabiltzen ikasten ari diren aro horri «Ergatiboaren Hautazko Aldia» (*Ergative Optional Stage*) deitzen dio, eta ohikoena aldi honetan H1, H2g eta H2b-dunek *ex-egitezko* hutsak ekoiztea da, hala nola (1a) eta (1b). Gainera, jabe-kuntzan adinaren efektua ere ageri da, euskara H1⁶ eta H2⁷ dutenen artean aldeak aurkitu dira, lehenek horrelako huts gutxiago ekoizten dutela erakutsi baitute Ezeizabarrenak eta bestek (2009). Huartek (2022) eta Duguinek eta Köpkek (2019⁸) azpimarratu dute, H1 dutenen kasu gramatikalen jabe-kuntza-prozesua azkarragoa eta zuzenagoa (% 9 vs % 18) dela, H2 euskara dutenena baino. Absolutiboarekin ez dago ezberdintasunik, baina ergatiboarekin eta datiboarekin erabilera zuzenak *ex-egitezko* hutsarekin trukatzeko dira H2 duten kasuan. H1 euskara dutenek % 90eko zuzentasuna azaleratu dute ergatiboaren erabilerari dagokionez; H2 dutenek, ordea, % 19koa. *Ez-egitezko* hutsetan, H1 dutenek % 9 agertu dute; H2 dutenek, berriz, % 81. *Egitezko* hutsetan, berriz, H1 dutenek % 0 eta H2 dutenek % 8,4 (Huarte 2022⁹).

(1) a. Erregea eman zion (...) diru guztia [xede subjektua: Erregeak].

b. Esan zuen Mattin *Zaku* [xede subjektua: *Zakuk*].

(Ezeizabarrena 2012: 313)

Aldiz, kasu-morfologian oso urriak dira *egitezko* hutsak, esan nahi da, absolutiboaren testuinguruan ergatibo-marka ekoiztea (Ezeizabarrena 2012; Huarte 2022). Hau da, nabarmen maizago gertatzen da ergatiboaren marka isiltzea, gainerabiltzea baino.

Bestalde, haur euskaldunen hizkuntzaren garapena aztertu duten hainbat lanek (Ezeizabarrena eta beste 2009, 2012) ergatiboaren gauzatze bier artean asimetria dagoela aurkitu dute, hots, kasu-sistemaren eta aditz-

⁶ 5;00-5;04 adin-tartekoan emaitzak dira.

⁷ 5;00-5;04 adin-tartekoan emaitzak dira.

⁸ 5;00-6;03 adin-tartekoan emaitzak dira.

⁹ 9-10 urteko umeen emaitzak dira.

komunztaduraren artean gauzatzen dena. Jabekuntzako lanek izen-sintagmetako ergatiboaren kasu-marka arazotsu gertatzen dela erakutsi dute, baina aitzitik, aditz-komunztaduran ageri diren ergatiboaren komunztadura-morfemekin ez da arazorik ageri, oro har. Alegia, ergatiboaren komunztadura-morfemak lehenago egonkortzen dira, eta akats gutxiago ageri da (Ezeizabarrena eta beste 2009).

Euskal esaldien prozesamendua aztertzean ere, Zawiszewskik eta bestek (2011) frogatu zuten H1 euskara zutenen eta gaitasun handia zuten H2 elebidun goiztiarren artean ezberdintasunak zeudela ergatiboaren kasu-markari dagokionez. Esaldi gramatikalen kasuan bi taldeek espero zen moduan erantzun zuten; baina gramatikalak ez ziren kasu-markak zituzten esaldietan, ez-natiboek natiboek baino denbora gehiago behar izan zuten agramatikaltasun hori identifikatzeko, eta ondorioz zuzentasun txikiagoa erakutsi zuten (Zawiszewski eta beste 2011).

Rodríguez-Ordóñezek (2020) euskaraz hainbat gaitasun-mailatako heldu hiztun berrien ahozko ekoizpena aztertuta ere, ergatiboaren kasu-markaren zailtasunaren ebidentziak aurkitu zituen. Euskaraz hizkuntza-gaitasun ertaina zuten H2 hiztunek, ergatiboaren markaren erabileran natiboek besteko zuzentasunik ez zutenek, alegia, nabarmen gehiago isiltzen zuten (% 50-65 vs % 80-90). Hiztun berrien ekoizpenean ere azertu zuen ergatiboaren erabilera Rodríguez-Ordóñezek (2020); eta horretarako, H1 euskara dutenak, H2g dutenak, maila aurreratua dutenak eta maila ertaina dutenak behatu zituen. H1eko hiztunek ez zutela arazorik izan ergatiboa edo absolutiboa zuzentasunez erabiltzeko ondorioztatu zuen. Gaitasun-ertaineko H2g hiztunek, ordea, zailtasunak izan zituzten inergatibo eta inakusatiboak ezberdintzen, biak zero markarekin (Ø) adierazi zituztelako.

Ergatiboaren erabilera nerabe elebidunen artean ere ikertu da (Tardienta 2021; Mazkiaran 2022). Mazkiaranek (2022) profil ezberdina zuten *euskara-gaztelania* elebidunengan ergatiboaren eta beste kasu gramatikalen oharmena nolakoa den ikusi nahi zuen. Juzguen ariketa batean oinarrituta, nerabeei arazo gehien ematen ziena ergatiboaren kasua zela ondorioztatu zuen, bereziki H2 dutenei, eta horien artean H2 berantiarrei H2 goiztiarrei baino gehiago.

Laburbilduz esan beharra dago, psikolinguistika-lanek kasu-sistemaren eta aditz-komunztaduraren artean asimetria dagoela erakutsi dutela. Izan ere, arinago eta zuzenago agertzen dira aditz-komunztadurako ergatibo-morfemak, izen-sintagmako ergatiboaren kasu-markak baino (*ex-egitezko* hutsak nagusi). Prozesamendua eta erabilera helduengan aztertu dutenek ere, kasu-markak ekoizteko eta kasu-marketako akatsak identifikatzeko zailtasunak aurkitu zituzten H2 goiztiar zein berantiarrengan.

3. Kode-alternantziaren ikerketa

Kode-alternantzia (KA)¹⁰ esaldi edo diskurtso batean hizkuntza batetik beste batera salto egiteari deritzo (Poplack 1980; MacSwan 2007). Hizkuntza-txandakatzeari ari garenean, *code-mixing*¹¹ terminoa ere erabiltzen da, baina ez da KAekin nahastu behar; izan ere, *mixing* hitzak nolabaiteko araurik gabeko hizketaldiaren zentzua atxikita darama (Bullock eta Toribio 2009). KA, ordea, arau eta murriztapen gramatikal batzuei jarraitzen dien fenomeno da.

Gizartean KA hizkuntzaren erabilera okertzat hartzea nahiko hedatuta dago, eta hainbat hiztunek uste dute, KA erabiliz gero, nolabaiteko bigarren mailako efektuak izango dituztela etorkizunean hizkuntzaren ekoizpenean (Bolonyai 2009). Horrekin uztartuta, elebidunen gaitasun faltaren adierazgarritzat ere hartu izan da, hein batean elebitasunaren gainean garai batean zeuden estigmei lotuta (Bullock eta Toribio 2009; García 1989; Congdon 1980). Dena dela, elebidunek duten gaitasun-maila altuaren erakusgarri dela diote hizkuntzalariek aspalditik (Bullock eta Toribio 2009).

KAren ikerketan hiru hurbilketa nagusi daude (Bullock eta Toribio 2009):

¹⁰ Ingeleseko *code-switching* terminoa euskaratzeko proposatu den terminoetako bat *hizkuntza lerratzea* (Epelde eta Oihartzabal 2010) da, edo *kode-txandaketa* (Gaztelu eta Zulaika 2016) bezala. Lan honetan *kode-alternantzia* (KA) terminoa erabiliko da.

¹¹ *Code mixing*aren erabilerrari buruz beste proposamen batzuk ere egin dira, ikus Muysken (2000).

- 1) Hurbilketa gramatikal edo estrukturala (*structural approach*), non KA-egituren ezaugarri eta murriztapen gramatikalak aztertzen diren, hots, lexikoa, fonologia, morfologia, sintaxia eta semantika.
- 2) Hurbilketa psikolinguistikoa (*psycholinguistic approach*), non hiztunaren ekoizpen eleaniztuna eta haren zergatia ulertzeko mekanismo kognitiboak ikertzen diren.
- 3) Eta hurbilketa soziolinguistikoa (*sociolinguistic approach*), non hiztunaren testuingurua aztertu eta haren KA egiteko arrazoiak edo zergatiak xehatzen diren.

KAren gaineko lehen lanetatik aztertu da KAdun esaldien egitura linguistikoa zer-nolakoak diren; hain zuzen ere, Poplackek (1980) hiru motatako egiturak identifikatu zituen: *inter-sentential* direlakoak (2), hau da, perpausen arteko alternantzia; bigarrena, *intra-sentential* delakoa (3), hots, perpaus barruko alternantzia; eta azkena, *tag-switching* (4) delakoa, diskurtso markatzaileen, ahozko adierazpen ezagunen eta hitz-jokoen kasuan erabiltzen dena. Gainera, kode-alternantzia mota horiek hiztun-profilen araberrakoak zirela ikusi zuen. Izan ere, *tag-switching* motakoak normalean gaztelania hizkuntza-matrizea zeukatenek eta H2aren (ingelesa) oinarritzko gramatika bakarrik zekitenek egiten zituzten. *Inter-sentential* klasekoak egiteko, H2aren gramatikaren ezagutza aurreko taldearena baino sakonagoa izatea eskatzen zen. Eta *intra-sentential* egiturak ekoizteko bi hizkuntzen gramatikak menperatu behar zituzten (Poplack 1980):

(2)¹² Si tú eres puertorriqueño, *your father's a Puerto Rican* (594. or.).

(3) Siempre está *promising* cosas (596. or.).

(4) Mi *mai* tuvo que ir a firmar y *shit* pa'sacarme, *you know* (600. or.).

3.1. Hurbilketa soziolinguistikoa

Gardner-Chlorosek (2009) dioenez, KA ikuspegi soziolinguistikotik aztertzea ere garrantzitsua da; izan ere, hiztunaren identitatea, hizkuntzarekiko

¹² Lan osoan zehar kode-alternantzia dagoen esaldietan letra etzana erabiliko da bi hizkuntzok bereizteko.

jarrera, edota hiztunaren bizitzako aspektu anitz kontuan hartu beharrekoak direlako haren KA egiteko arrazoiak ulertzeko. Soziolinguistika-azterketek hiru ezaugarri aintzat hartu behar direla erakutsi dute, KAn eragina baitute. Hona hemen ezaugarriok: komunitate jakin batean dauden hiztun guztiei eragiten dietenak, hala nola prestigioa, botere-harremanak eta abar. Bigarrena, hiztunei lotutako faktoreak, bai norbanako gisa, bai hainbat azpitaldetako kide gisa: hizkuntza-gaitasuna, sare sozialak, ideologiak eta abar. Azkena, KA gertatzen den elkarrizketei dagozkien faktoreak. Hain zuzen ere, KA elkarrizketetako baliabide garrantzitsua da, elebakarrek diskurtsoa egituratzeko dituzten tresnei gehitzen zaiena (Gardner-Chloros 2009).

Hiztunei lotutako faktoreei dagokienez, hainbat iritzi ageri dira gure literatura-arloan hiztunen gaitasunaz aritzean. Zentellak (1997) New Yorken bizi ziren Puerto Ricoko haurren (6-11 urtekoak) KAdun ekoizpenak aztertuta, KA horren % 14 bakarrik zela zailtasunagatik ondorioztatu zuen. KA erabiltzeko arrazoiak bestelakoak ziren: ideiak azpimarratzeko, edota beste pertsona baten hitzak markatzeko, esaterako. Ildo beretik jarraituz, Poplackek (1980), Chanek (2009) eta Bullock eta Toribiok (2009) uste dute, hiztunak jariakortasunez KA egiteko, gaitasun-maila altua izan behar duela hizkuntza bietan.

Aldiz, beste ikertzaile batzuen ustez (Cook 2002; Hughes eta beste 2006) hiztunak hizkuntza batetik bestera aldatzeko arrazoiak da hizkuntza batean bakarrik jarraitzeko zailtasunak dituela, eta zailtasun horiek ekiditeko edota konpontzeko, ondoen dakien hizkuntzara jotzen duela.

Gaitasun-faktoreari lotuta, zenbait ikertzailek KA hizkuntza-higaduraren (*language attrition*) adierazgarri izan daitekeela proposatu dute (Turian eta Altenberg 1991; Du Bois 2012; Halmari 1993a). Hizkuntza-higadura hiztun bati gertatzen zaion hizkuntzaren galera ez-patologikoa da (Köpke eta Schmid 2004). Hain zuzen, Bolonyaik dioenez (2009: 255), «denboraldi batez edo iraunkorki pertsonengan gertatzen den erabileraren, jakintzaren edo hizkuntza-gaitasunen gainbehera edo dekadentzia da»; eta H2aren erabilera areagotzearen ondorio izaten da (Gallo eta beste 2021).

Euskal elebidunei buruzko lanetan ere gaitasuna faktore gisa agertu izan da (Amorrortu eta beste 2019; Lantto 2015; Pérez 2022). Berriki Pérezek

(2022) 244 gazteren (18-30 urte artekoak) KAren erabilera eta jarrerak aztertu zituen online galdetegi batean oinarrituta. Pérezek (2022), H1 eta ingurune soziolinguistikoa gorabehera, KA gazte gehienek erabiltzen zutela ondorioztatu zuen. Horrez gain, hizkuntza-gaitasunak KAren erabileran eragina duela frogatu zuen, hau da, euskara hutsean aritzeko zailtasuna zutenek KA gehiago baliatu zutela ikusi zuen. Horrekin lotuta, Amorrortuk eta bestek (2019) adierazi zuten, euskaldunek euren hizkuntza-gaitasunari buruz duten iritzia positiboa ez bada, gaztelania makulutzat erabiltzeko aukera handiak egon daitezkeela, «konfiantza falta duten partaideen kasuan bereziki» (Amorrortu eta beste 2019: 57). Gainera, «gaztelaniatik euskara pasatzea “natural” atzematen da, alderantzizko joera, ordea, bortxatu bezala ikusten da, ez-natural» (Amorrortu eta beste 2019: 56). Horretan aurrera eginez gero, esan beharra dago, KA ez dela berdin onartzen ekoizten duenak H1 euskara badu edo H2 (Lantto 2018; Amorrortu eta beste 2019). H1 hiztunen kasuan, arrazoi estilistikoak argudiatu zituzten KAren erabilera azaltzeko; hots, informalago egiteko. Aldiz, H2 dutenen kasuan, gaitasun falta zen hiztunek aipatutako arrazoi nagusia.

Euskaldunen kasuan, Ibarrek (2011) aztertu ditu nagusiki KA erabiltzeko arrazoiak. Batetik, gaitasun falta aipatu da, hiztunen gaitasuna euskaraz delako, edo euskarak komunitatean duen prestigio txikiagatik. Hala, Ibarrek (2011) dioenez, hiztegi espezifikoein lotutako gaiak, hala nola gai zientifikoak edota administraziokoak, prestigio handiagoa erantsitako hizkuntzan, hau da, gaztelaniaz ekoiztea ohikoa da euskaldunengan. Bestetik, funtzio erretorikoak edota espresiboak egitean ere, gaztelania erabiltzen dela dio Ibarrek (2011).

3.2. Murriztapen gramatikalak

KAren ezaugarri gramatikalak aztertu dituztenek edozein alternantzia ez dela posible eta murriztapen gramatikalak daudela erakutsi dute hainbatetan (Poplack 1980; Bullock eta Toribio 2009; Myers-Scotton 1993a). KAren murriztapen gramatikalak aztertzeke, *conflict site* deritzenak biziki baliotsuak eta interesgarriak ditugu. Txandakatzen diren hizkuntzen gramatiken hain-

bat ezaugarri gramatikal dituzten egiturak dira horiek, hala nola determinatzailea gaztelaniaz (genero gramatikala duen hizkuntza) eta izena ingelesez (genero gramatikalik gabeko hizkuntza) konbinatzea; esaterako, *el/la door*.

Zenbait ikertzailek (Chan 2009; López 2020; MacSwan 2007) proposatu dute, ez dagoela inolako murriztapen zehatzik, formalik edo unibertsalik KAri dagokionez, eta murriztapen horiek KAn konbinatzen diren bi hizkuntzen araberakoak direla.

KAn dauden arau gramatikalak azaltzeko hamaikatxo adierazpen teoriko egin dira soziolinguistika-literaturan. Teoria ezagunenetako bat *Matrix Language Frame* (MLF) da (Myers-Scotton 1993a). Horren barruan, *Matrix Language* (ML), edo hizkuntza-matrizea eta *Embedded Language* (EL), edo menpeko hizkuntza, bereizten dira (Myers-Scotton 1993a). Hizkuntza-matrizeak erabakitzen du zein izango den esaldiak edo perpausak izango duen sintaxia edota zein morfema funtzional izango dituen, esate baterako, zein hizkuntzatan egongo den aditz jokaturia edota pluralgilearen marka eta hurrenkera (Myers-Scotton 1993a; Bellamy eta beste 2022).

Ildo beretik, Chanen (2009) *The Null Theory* izeneko proposamenaren arabera, edozein KA-mota edo -egitura posible da, baldin eta inolako gramatika lege unibertsalik urratzen ez bada. Alegia, KA hizkera naturalak gidatzen du (Hoot eta Ebert 2021). Hala ere, printzipioz onargarriak izan behar ez luketen edo naturalak ez diren egiturak ere jaso izan dira erreferentzia-lanetan, adibidez aditz-elkarketa konbinatueta (5):

(5) *Ingelesa-japoniera:*

We **bought** about two pounds *gurai kattekita* no.

We bought about two pounds about bought.

We bought about two pounds.

(Nishimura 1985a: 193, *apud* Chan 2009)

3.2.1. *Subjektu/predikatuaren KAren murriztapenak*

Lan honetan aztergai dugun egitura gramatikala, subjektuaren eta predikatuaren artean alternantzia duten esaldiak dira. KA horrelako egituretan

aztertu duten zenbait ikerketak subjektu guztiak ez direla maila berdinean onargarriak azaldu dute. Hain zuzen, subjektu-posizioan determinatzaile-sintagma (aurrerantzean DS) onargarriagoa da, izenordaina baino (Koronkiewicz 2014; Bellamy eta beste 2022). Koronkiewicz (2020) *gaztelania-inglesea* KAn frogatu zuen, DS zuten subjektuak (6), bai gaztelaniaz bai ingelesez, gehiago onartzen zirela izenordainak baino (7).

- (6) Ese hombre *ordered a glass of water.*
 (7) *Él *ordered a glass of water.*

(Koronkiewicz 2020: 250)

Bellamy eta bestek (2022) egitura berdina izan zuten aztergai p'urhepecha (Michoacan, Mexiko) hizkuntzaren eta gaztelaniaren arteko KAn, *forced choice task* edo «aukera behartua» deritzon metodoaren bidez. Subjektua p'urhepecha hizkuntzan eta predikatua gaztelaniaz zegoen, eta alde-rantziz, eta subjektuen artean hiru izenordain-mota aztertu zituzten: *zu eta ni, gu eta hura*. Emaitzen arabera, subjektu-posizioan gaztelaniaz eta p'urhepechaz 3. pertsona izenordaina zen onartuena (8). Gainera, izenordain koordinatuak/indartsuak bi hizkuntzetan gehiago onartzen zirela ikusi zuten, *tú y yo/t'u ka ji* (9), ez-koordinatuak baino, *yo/ji*, adibidez (10).

- (8) *ima* canta canciones tradicionales.
 Hark-FEM abesti tradizionalak abesten ditu.
 (9) *t'u ka ji* corremos muy lentamente.
 Zuk eta nik oso astiro egiten dugu korrika.
 (10) *ji* corro muy lentamente.
 Nik astiro egiten dut korrika.

3.2.2. *Ergatiboa euskaldunen KAn*

Azkenaldian euskaldunen kode-alternantziak arreta handia jaso duen arren, *euskara-gaztelania* edo *euskara-frantsesa* KAn ezaugarri eta murriztapen linguistikoak deskribatu eta azaltzeaz arduratu diren lan gehienetan, DS nahasiak aztertu dira batik bat, generoa ezartzeko estrategiak zer-nola-koak diren ezagutzeko (Iriondo 2017; Munarriz eta beste 2021; Parafita-Couto eta beste 2015).

Ergatiboa KAn aztertu duten lan bakarrak, Oihartzabal eta Epelde (2017) eta Epelde eta Oihartzabal (2020) dira. Lan horietan, *euskara-frantsesa* KAn zentratu ziren batik bat, eurek esan bezala, corpus murritzean gaiarekiko lehen hurbilketa aurkezteko. Epelde eta Oihartzabalen (2020) eta Oihartzabal eta Epelderren (2017) ikerketek ergatiboaren kasu-markaren erabilera aztertu zuten *euskara-frantsesa* KAn, hots, subjektua euskaraz eta predikatua frantsesez (ez zuten horrelakorik kausitu ACOBA corpusean), baita subjektua frantsesez eta predikatua euskaraz zegoenean ere (11). ACOBA corpuseko datuetan oinarri hartuta, zera ondorioztatu zuten: euskarazko aditza iragankorra zenean, frantsesez zegoen subjektua ergatiboaren kasu-markarekin ageri zela corpusean erregistratu ziren zazpi kasuetan (12a), (12b). Corpusean ez zuten aurkitu aditz iragankorra frantsesez eta euskarazko subjektua zuen adibiderik, ezta absolutiboaren testuinguruan ergatiboaren kasu-marka zuen adibiderik ere.

- (11) Eta beharbada da, badakizu, ohetik erori da, eta beraz, *le chirurgien* edo hartu dit eta...
- (12) a. Eta beraz gaixoa, *chanoine Lafittek* erraten: «oraiko eskuara, ikastoletako eskuara, ba, zer manerak!».
b. *Brosseak* eiten tu, diseinüak.

(Epelde eta Oihartzabal 2020: 83-84)

Oihartzabal eta Epeldek (2017) eta Epelde eta Oihartzabalek (2020) hauxe aditzera eman zuten: euskarazko aditza iragankorra bazen, subjektuak ergatibo-marka hartuko zuela, baita frantsesez bazegoen ere. Horrez gain, ondorioztatutako beste ideia bat izan zen, «aditzaren eta izen buruaren konfigurazio guzietan, determinatzailearen hizkuntza/posizioa eta ergatiboaren marka elkarri lotuak doaz» (Oihartzabal eta Epelde 2017: 195), hau da, ergatiboaren marka euskarazko DSeekin onargarriagoa dela beste hizkuntza bateko DSeekin baino, adibidez, (13). Edonola ere, egileek eurek aitortu zuten datu gutxitan oinarritu zirela, eta beraz, sakonago aztertzea mereziko lukeela.

- (13) Gizon hark *me disaît*...

(Oihartzabal eta Epelde 2017: 196)

4. Helburuak eta aurreikuspenak

Aurrekari horiek kontuan hartuta, ergatiboaren erabileraren ikerketan sakontzea da gure lan honen helburua, *euskara-gaztelania* KAdun esaldia aztertuz. Horretarako, bada, H1 euskara duen hiztun heldu baten kasu-azterketa izango dugu ebidentzia enpiriko nagusia. Hain zuzen, ikerketa honetarako motibazio nagusia izan da, kasu-azterketako parte-hartzailearen ergatiboaren kasu-markaren isiltzearen eta KAren erabilera ugariaren ebidentzia anekdotikoa. Abiapuntu horretatik hasita, ergatiboaren itxuraz ezohiko erabilera hori zehaztasunez deskribatu eta azaldu nahi dugu hiztunaren hizkuntza-ibilbidea aintzat hartuta. Horrekin batera, *euskara-gaztelania* KAn ergatiboaren erabileraren gaineko murriztapen gramatikalak ezagutu nahi ditugu, arazo psikolinguistikorik gabeko helduen talde baten ebidentziaz ere baliatuta, kasu-azterketako datuen osagarri gisa.

Zehazki, gure xede nagusiak hiru dira: lehenik, kasu-azterketaren esparruan, ergatiboaren erabilera ekoizpen sasiespontaneoan (euskara hutsezkoetan zein KAdun esaldietan) nolakoa den azaltzea, kualitatiboki eta kuantitatiboki, eta nolakoa den ergatiboarekiko oharmena (onargarritasun-ariketa batean); bigarrenik, hiztun horren euskararen eta KAren erabileran eragina izan dezaketen faktore psikosoziolinguistikoak arakatzea. Eta hirugarrenik, subjektu eta predikatuen arteko alternantzia duten *euskara-gaztelania* enuntziatuen ezaugarri linguistikoak xehatzea, kasu-marken erabilera bereziki erreparatuz onargarritasun-ariketa bateko ebidentziaz baliatuta, bai kasu-azterketako parte-hartzailearekin, bai arazo psikolinguistikorik gabeko 10 helduekin.

Ikerketa-galdera (IG) nagusiak eta horietako bakoitzerako eraturako aurreikuspenak (*i, ii, iii*) hauexek dira:

I. IG. Zer-nolako ezaugarriak ditu ergatiboaren erabilerak H1 euskara duen hiztun honengan?

I-i) Kasu-markatzean ageri den patroia bat al dator gainerako erreferentzia-lanetan ikusi denarekin?

Gure aurreikuspena da, batetik, ekoizpenean *ez-egitezko* hutsak *egitezkoak* baino ugariago izatea, jabekuntzan (Ezeizabarrena 2012; Duguine eta Köpke 2019; Huarte 2022) eta helduen erabileran (Rodríguez-Ordóñez 2020) ikusi den bezala (baita H1 hiztunengan ere). Bestalde, erabileran ergatiboaren gauzatze bien arteko asimetria aurreikusten dugu; hots, kasu-markatzean huts batzuk agertzea, baina ez aditz-morfologiako morfemetan arazorik ez agertzea, eta akats horiei antzemateko zailtasun gutxiago izatea, kasu-markako akatsak identifikatzeko baino (Ezeizabarrena 2012; Zawisewski eta beste 2011).

I-ii) Ergatiboaren erabilera berdintsua al da KAdun esaldietan eta euskara hutsez egindakoetan?

Gure aurreikuspena da, ergatiboaren kasu-marka are gehiago isilduko dela KAdun esaldietan euskara hutsezkoetan baino, gaztelaniarekin kontaktuan dagoelako eta hizkuntza NOM-ACC delako (Rodríguez-Ordóñez 2020; Huarte 2022).

I-iii) Zer faktore psikosoziolinguistikok izan dezake eragina hiztunaren euskararen erabileran eta gaitasunean?

Faktore psikosoziolinguistikoek hiztunaren euskararen erabileran eta gaitasunean eragina izango dutela aurreikusten dugu, ez soilik H1 zein duen eta harreman-sareko hizkuntza nagusia zein duen, baita eremu sozialean eta lanean erabilitako hizkuntza edo hizkuntzak zein den edo diren ere.

II. IG. Nolako da ergatiboaren erabilera subjektua hizkuntza batean eta predikatua bestean duten *euskara-gaztelania* KAdun esaldietan?

II-i) Euskara hutsezko esaldietan aurkitzen diren murriztapen linguistiko berberak aurkituko ote dira KAdunetan?

Murriztapen berberak agertuko direla uste dugu, horixe gure hipotesia. Hau da, Epelde eta Oihartzabalek (2020) eta Oihartzabal eta Epeldek (2017) azpimarratu zuten moduan, euskarazko aditza iragankorra bada, gaztelaniazko subjektuak ergatibo-markarik ez onartzea da espero duguna. Bestalde, gaztelaniazko aditza iragankorra bada, euskarazko subjektuak ergatibo-markarik ez izatea da gure ustea, gaztelania hizkuntza NOM-ACC baita.

Gaztelaniazko aditza iragangaitza bada, aldiz, ez dugu ergatibo-markarik euskarazko subjektuan espero.

Bestalde, MLFren teorian oinarrituta, aditz jokatuaren hizkuntzaren arabera kasu-markatzea espero da, hau da, aditz jokatua gaztelaniaz balego, orduan ez luke subjektuak ageriko ergatibo-markarik hartuko, hots, ergatiborik ez (Myers-Scotton 1993a). *The Null Theory*ren (Chan 2009) arabera, berriz, gaztelaniazko predikatuek subjektu absolutiboa izatea espero da eta euskarazkoek, berriz, subjektu ergatiboa.

II-ii) Beste hizkuntza bikote batzuetan aurkitu diren murriztapen linguistikoak ageri dira *euskara-gaztelania* KAn?

Beste hizkuntza-bikoteetan bezala (Koronkiewicz 2014; Bellamy eta beste 2022) aurreikusten dugu *subjektu-predikatu* alternantzia duten KA-egituretan DSak onargarriagoak izatea, subjektu-posizioan izenordainak baino.

5. Metodologia

Zehaztasun metodologikoak aurkezteko, parte-hartzaileak deskribatzen hasiko gara; ondoren, ikerketaren diseinuan datuak biltzeko baliatutako hiru ariketak aurkeztuko ditugu. Bukatzeko, prozedura eta datuen analisiari buruzko zehaztasun batzuk egingo ditugu.

5.1. Parte-hartzaileak

Kasu-azterketarako erabilitako parte-hartzailea Maria¹³ da, 55 urte ditu eta Arratiako¹⁴ bailarako (Bizkaia) herri batean jaioa da. Euskara du H1, nahiz eta eskolako hizkuntza gaztelania izan. Nahiz eta hezkuntza formala gaztelaniaz jaso, Hizkuntza Eskolan euskarako titulua atera zuen, gaur

¹³ Anonimotasuna gordetzeko ezizen hori erabiliko dugu.

¹⁴ Arratia-Nerbioi eskualdea Bizkaiko hego-mendebaldean dagoen bailara da. 2021eko Soziolinguistika Klusterraren kale-neurketaren emaitzek, bailara horretan % 21,3 dela euskararen erabilera kalean erakutsi zuten (Soziolinguistika Klusterra, 2022).

egungo C1en baliokidea dena. Hortaz, gaitasun handiko elebiduna dela on-doriozta daiteke. Egun, euskara eta gaztelania darabiltza eguneroko bizimodu-
duan.

KAdun esaldien onargarritasun-ariketarako, hizkuntza-profilari dagokio-
nez.¹⁵ Maria eta beronen antzekoak diren beste 10 parte-hartzaileen da-
tuak jaso dira (ik. 1. taulan bildutako parte-hartzaileen ezaugarri nagusiak).
Denak Mariaren herri berean jaiok dira, eta adinean ere, parekoak dira
(55-62 urte). Hitzun guztien H1 euskara da eta denak ere gaztelaniaz esko-
latuak izan ziren (euskara ere tartean zela). Taulan ikusten denez, euskaraz
zein gaztelaniaz jarduten dute egunean-egunean.

1. taula. Kontrol-taldeko (KT) 10 parte-hartzaileen eta Mariaren hizkuntza-
profila: E (euskara), G (gaztelania) eta E-G (euskara eta gaztelania)

	Eskolan hizkuntza	Etxeko hizkuntzak		Egungo etxeko hizkuntza	Euskaraz ¹⁶					
		H1 E	2H1 E-G		Erabilera			Kontsumoa		
					Familia	Lana	Lagunak	Irakurri	TB	Irratia
KT1	E-G		X	E	1	1	2	3	2	2
KT2	E-G		X	E-G	2	3	2	3	4	1
KT3	E-G	X		E	2	3	2	3	1	1
KT4	G	X		E	1	3	2	3	3	3
KT5	G		X	E-G	2	3	2	3	1	1
KT6	G		X	G	2	3	3	4	5	3

¹⁵ Mariaren eta kontrol-taldearen hizkuntza-profila betetzeko Mazkiaranen (2022) galdetegi la-
burra erabili dugu.

¹⁶ Talde honen barruan dauden «Familia, Lana, Lagunak» azpiatalean hiru aukera eman zitzaiz-
kien: 1) Bai, beti; 2) Bai, askotan edo gehienetan; 3) Ez, inoiz ez. Bestalde, «Irakurri, TB (telebista),
Irratia» azpiatalean, honako aukera hauek eman zitzaizkien: 1) Egutero; 2) Astean behin edo bitan;
3) Hilabetean behin edo bitan; 4) Urtean behin edo bitan; 5) Inoiz ez. Espazioa dela eta, taulan hiz-
tunek aukeratutako emaitzaren baliokide den zenbakia jarri da.

	Eskolan hizkuntza	Etxeko hizkuntzak		Egungo etxeko hizkuntza	Euskaraz					
		H1 E	2H1 E-G		Erabilera			Kontsumoa		
					Familia	Lana	Lagunak	Irakurri	TB	Irratia
KT7	G	X		G	2	2	2	4	5	1
KT8	G		X	G	2	2	3	4	2	2
KT9	E-G	X		E	2	1	2	3	1	3
KT10	E-G	X		E	2	1	3	3	2	3
Maria	E-G	X		E-G	2	3	2	4	2	1

Iturria: Norberak egina.

5.2. Ikerketaren diseinua

Ikerketa honetarako ebidentzia enpirikoa lortzeko bi metodo eta hiru ariketa baliatu dira: 1) elkarrizketa glotobiografikoa (Kasares 2014); 2) euskara hutsezko gramatikaltasun ariketa bat (Mazkiaran 2022) eta 3) *euskara-gaztelania* esaldien onargarritasun-juzguen ariketa bat. Lehen biak Mariarekin egin dira, eta hirugarrena, Mariarekin eta kontrol-taldearekin.

5.2.1. *Elkarrizketa glotobiografikoa*

Kasaresi (2014) jarraituz, Mariari elkarrizketa glotobiografikoa egin zitzaion ahoz, bi helbururekin: *a)* haren ibilbide linguistikoa ezagutzeko, eta hizkuntzekin duen erabilera eta harremana sakonetik ezagutzeko (hizkuntzen erabileran eragina duten faktore psikosoziolinguistikoa arakatzeko); eta *b)* ekoizpen sasespontaneoko datuak lortzeko. Elkarrizketa ahoz egin zitzaion eta guztira 40 bat galdera egin zitzaizkion Kasaresen (2014) lanean oinarritutako gidoi bat erabiliz. Galderetan honako gai hauek zehaztasunez ezagutzea bilatzen zen: hainbat adin-tartetako hizkuntzen erabilera, hizkuntzekiko harremana eta hizkuntzekiko familia-politikak eta erabakiak, eta

azkenik, KAre erabilera eta jarrerei buruzko informazioa (azken horiek Pérezen (2022) galdetegiaren antzera).

Elkarrizketak 80 bat minutuko luzera izan zuen eta grabagailua erabili zen, geroago transkribaketa egiteko. Transkripzio ortografikoa baliatu da nagusiki, baina hiztunaren ahoskerako aldaera dialektologikoa jasoz.

5.2.2. Gramatikaltasun-ariketa

Mazkieranek (2022) diseinatutako gramatikaltasun-ariketaren helburua, ergatiboaren gauzatzearen (kasu-marka eta aditz-morfologiako ergatiboaren komunztadura-morfema) oharmena nolakoa den aztertzea da. Zawiszewskiren eta besteren (2011) lana abiapuntu izandako ariketa honetan, hainbat esaldi online irakurrarazten zaizkie parte-hartzaileei eta haiek zuzenak edo okerrak diren esan behar dute. Esaldiak euskara hutsean zeuden eta lau baldintza esperimental ageri ziren (ik. 2. taula adibideetarako): baldintza semantikoa (kontrol gisa), absolutiboaren kasu-markaren baldintza, ergatibo-komunztaduraren baldintza eta ergatiboaren kasu-markaren baldintza. Oro har, 160 esaldi esperimental zeuden, eta beste hainbeste betegarri, hau da, guztira 320 esaldi. Esaldiok, gainera, zenbait esaldi hurrenkeratan aurkeztu ziren (posizioen eragina kontrolatzeko).

2. taula. Gramatikaltasun-ariketako materialak

Baldintzak		1. posizioa (SOV)	2. posizioa (SOV)	3. posizioa (SOV)	4. posizioa (SOV)
Ergatiboaren kasu-marka	zuzenak	Ainhoak txakurra aterako du paseatzera	Mugikorra Naiarak ekarri zuen atzo	Loreontzia erosi du Edurnek gaur	Bihar prestatuko du gosaria Ainhoak
	okerrak	* Ainhoa txakurra aterako du paseatzera	*Mugikorra Naiara ekarri zuen atzo	*Loreontzia erosi du Edurne gaur	*Bihar prestatuko du gosaria Ainhoa

Baldintzak		1. posizioa (SOV)	2. posizioa (SOV)	3. posizioa (SOV)	4. posizioa (SOV)
Absolutiboaren kasu-marka	zuzenak	Aitor hondartzara joan da	Gurasoekin Naroa euskaraz mintzo da	Mendira joango naiz ni bihar	Joango da paseatzera Garbiñe
	okerrak	* Aitorrek hondartzara joan da	*Gurasoekin Naroak euskaraz mintzo da	*Mendira joango naiz nik bihar	*Joango da paseatzera Garbiñek
Ergatiboarekiko aditz-komuntadura	zuzenak	Nik zu etxera ekarri zaitut	Ni zuk eraman nauzu mendira	Mugikorra amari erosi diot nik gaur	Gustuko duzue bidaiatzea zuek
	okerrak	*Nik zu etxera ekarri zaitu	*Ni zuk eraman nau mendira	*Mugikorra amari erosi dio nik gaur	*Gustuko du bidaiatzea zuek
Baldintza semantikoa	zuzenak	Azterketa oso erreza izan zen.	Zuek perretxikoa jan duzue gaur	Lapurrek eskolatik liburua ostu dute	Ainararen etxean ikusi nuen nik katua
	okerrak	* Horma oso erraza izan zen	*Zuek harria jan duzue gaur	*Lapurrek eskolatik kamioia ostu dute	*Ainararen etxean ikusi nuen nik fabrika

Iturria: Mazkieran (2022: 26).

5.2.3. Onargarritasun-juzguen ariketa

Ariketa hau lan honexetarako diseinatu genuen, beren-beregi, subjektu eta predikatuen arteko alternantzia duten *euskara-gaztelania* esaldien ezau-garri edo murriztapen linguistikoak aztertzeko. Onargarritasun-ariketa honetan parte-hartzaileek Likert eskala (1-4) erabiliz kalifikatu behar izan zituzten esaldiak, muturretako indizeak 1 «onargarritasun gutxien» eta 4 «onargarriena» direla. 3. taulan ikusten denez, 3 aldagai zeuden (subjektua-

ren hizkuntza, predikatu-mota eta subjektuaren kasu-marka) eta 8 baldintza. Horrela, 64 esaldi experimental (8 esaldi baldintzako) eta beste horrenbeste betegarri zeuden, guztira 128. *Microsoft Forms* plataformaz baliatu ginen, eta Mariak zein kontrol-taldeak online bete zuten ariketa.

3. taula. Onargarritasun-juzguen ariketako baldintza bakoitzeko esaldi baten adibidea

Subjektuaren hizkuntza	Predikatua	Kasu-marka	Esaldia
Subjektua euskaraz	Igkor.	-K	Gizon horrek <i>ha comprado un pastel</i> .
		∅	Gizon hori <i>ha comprado un pastel</i> .
	Igaitz.	-K	Kirolari horrek <i>ha subido al pódium</i> .
		∅	Kirolari hori <i>ha subido al pódium</i> .
Subjektua gaztelaniaz	Igkor.	-K	<i>Ese hombre</i> K pastel bat erosi du.
		∅	<i>Ese hombre</i> pastel bat erosi du.
	Igaitz.	-K	<i>Ese deportista</i> K podiumera igo da.
		∅	<i>Ese deportista</i> podiumera igo da.

5.3. Prozedura

Elkarrizketa glotobiografikoa, Mazkianan (2022) euskara hutsezko gramatikaltasun-ariketa eta onargarritasun-juzguen ariketa abian jarri ziren, EHUko Gizakiekin lotutako Ikerketarako Etika Batzordeko (GIEB) oniritzia jaso ondoren (M10/2022/425 kodea). Elkarrizketa izan zen egindako lehen proba (80'). Handik lau egunera online egin zuen Mariak Mazkianan (2022) euskara hutsezko gramatikaltasun-ariketa (55-60'). Handik bigarren egunera, KAdun esaldien onargarritasun-juzguen ariketa burutu zuen, online hori ere (55'). Kontrol-taldeko parte-hartzaileek ere online egin zuten onargarritasun-juzguen ariketa, eta horrekin batera, hiztun-profila ezagutzeko, Mazkianan (2022) galdetegi laburra.

5.4. Datuen analisia

Elkarrizketa glotobiografikotik ateratako datuak bi dira: batetik, haututako hiztunaren ibilbide linguistikoa eta haren euskararekiko harremana eta erabilera; eta bestetik, ergatiboaren eta KAren ekoizpeneko datuak. Hain zuzen, elkarrizketa glotobiografikoaren transkribaketa baliatuta ezaugarri gramatikal jakin batzuetan arreta jarri dugu, hala nola KAren agerpenean, kasu-marken erabileran eta aditzeko subjektuarekiko komunztaduramorfemetan. Ariketa horretan eta gramatikaltasun-ariketaren kasuan, zuzentasunari buruzko datu kuantitatiboak aurkeztu dira, eta Chi-karratu testak egin dira zuzentasun-indizeak alderatzeko. Bestetik, parte-hartzaile guztiek eginiko KAdun esaldien onargarritasun-juzguen ariketaren emaitzen analisirako estatistika deskriptiboaz gain, emaitzak baldintzen artean alderatzeko estatistika inferentziala erabili dugu, Wilcoxon Test ez-parametrikoa, hartan ere, datuen banaketa ez baita normala.

6. Emaitzak

Lehenik, Mariaren elkarrizketa glotobiografikoaren emaitzak aurkeztuko ditugu: alde batetik, hiztunaren ibilbide linguistikoari dagozkionak; eta bestetik, ekoizpen sasiespontaneoari dagozkionak. Ondoren, Mariak egindako euskarazko gramatikaltasun-ariketaren emaitzak aurkeztuko ditugu. Azkenik, Mariaren eta kontrol-taldearen onargarritasun-juzguen emaitzen berri emango dugu.

6.1. Elkarrizketa glotobiografikoa

6.1.1. *Hizkuntzaren erabileraren narrazio biografikoa*

Maria Arratiako bailara barruko herri bateko 55 urteko hiztuna da eta euskara du H1. Gurasoek euren artean ere euskara erabiltzen zuten, baita Mariarekin eta haren neba-arrebekin ere. Txikitan hainbat seniderek bizi zen baserrian. Frankismoa dela eta, eskola gaztelaniaz zen, baina dena ez zen

gaztelania izan, Oinarrizko Heziketa Orokorreko (OHO) azken bi urteetan irakasgai pare bat euskaraz ikasi zuen. Nonbait, diktaketak egiten zituzten euskaraz, ortografia eta puntuazioa landuz. OHO bukatu eta gero, Euskarazaleak¹⁷ akademian ikasi zuen Hizkuntza Eskolako euskara agiria lortzeko. Beraz, euskararen aldetik hiztunak gaitasun handia duela esan daiteke.

Haurtzaroan, herriko dendetan, elizan, ile-apaindegian, plazan eta abarretan euskara erabiltzen zuen. Alabaina, farmaziara eta medikuarenera joatean gaztelania erabiltzen zuen, hangoek euskaraz ez zekitelako. Halaber, Mariak 14-15 urte zituenean mediku euskalduna etorri zitzaizen herrira eta euskaraz egiten hasi zen esparru horretan ere: «*Euskaldunbarrie* iziten zan, baia bueno euskeraz iteoan». Beraz, horrek erakusten du, jendeak berari euskaraz egitea eskertzen duela. Ondorioz, esan daiteke euskararekiko jarrerara proaktiboa izan duela.

Gaztaroan, Harreman Publikoen Erdi Mailako Teknikaria ikasketak egin zituen gaztelaniaz bi urtez Bilbon. Garai horretan, lagunetik harremanak euskaldun mantendu ziren. Sasoi hartan ere, gaztelania gehiago entzuten hasi zen baserrian; izan ere, Mariaren neba-arrebek erdaldunak ziren bikoteak ekarri baitzituzten etxera. Horrek ez du esan nahi, halere, gaztelania finkatu zenik hizkuntza bakartzat baserrian. 25 urte zituenean, egun senarra duen gizon euskaldunarekin ezkondu zen, beraz, euren artean ere euskaraz egin dute oro har. Semea jaiotzean, Mariak umea euskaraz hazi eta hezi behar zutela adostu zuen senarrarekin. Urte haietan, Euskal Kultura izeneko ikastaro batzuetara joaten hasi zen Maria euskara lantzerako. Horrelako jarrerarekin, interesa eta aldeko jarrera zuela euskararekiko eta euskal kulturarekiko erakusten du gure hiztunak.

Behin semea izan eta gero lan-mundura berriz sartzeko, geriatría-laguntzaile izateko ikastaroa egin zuen gaztelaniaz. Hori eginda, lanean hasi zen ingurune euskaldun batean, baina handik gutxira, Bilboko auzo batera joan zen lanera, eta han lan-giro erdalduna nagusi zen. Oraindik bertan dirau

¹⁷ 1967an sortutako erakunde autonomo bat izan zen, gaur egun ere martxan jarraitzen duena. Horren helburua euskararen erabilera eta ezagutza sustatzea izan zen (Labayru Fundazioa 2017; Etxebarria 2018).

lanean. Hiztunak onartu egiten du, gaztelaniak bere ahozko ekoizpenean nolabaiteko eragina izan dezakeela (14).

- (14) «— E¹⁸: Eta pasau jatzu nonoz baton batek esatea zeozer euskeraz ta zuk erantzun erderaz?
 — H: Ba bai, bai.
 — E: Eta hori zegaitik da? Igual akostunbraute zauzelako beharren denpora guztien erderaz iten?
 — H: Bai, bai, hori de».

Mariak dio, duen euskara-mailarekin gustura dagoela eta ez dela inor baino gutxiago sentitzen, etxean ikasi eta beti egin duen moduan hitz egiten duela, nahiz eta akademian bizkaiera eta batua ikasi. Halaber, aipatu du, norbere euskararen maila pixkana-pixkana txikitu egiten dela, erabili egiten ez bada «Ze ezpabere erabili ezik galdu iten da, ze nauk ikusten dot naure berba ikerea¹⁹ da ikisiodan apurre ta ezpozu jarraituten dakizun apurre be galtzean doa».

Kontuan izan behar da 16 urte daramatzala gaztelania nagusi den eremu baten lanean; ondorioz, gaztelania bihurtu da egunerokotasunean gehien ekoizten eta entzuten duen hizkuntza. Euskara, aldiz, etxean erabiltzen du, semearekin, senarrarekin eta senitarteekin (euskaraz dakitenekin). Aisian, txikitako lagunekin elkartzean, euskaraz egiten du, baina laneko lagunekin, ordea, gaztelaniaz. Hiztunak behin eta berriz errepikatu du elkarrizketan zehar, berak euskaraz egiten diola euskaraz dakienari. Mariak erantsi digu, akademian ikasi duenari eusten saiatzen dela, dela irratia entzunez, dela telebista ikusiz, dela libururen bat irakurriz. Semearekin eta senarrarekin ere batzuetan KA egiten duela aitortu du, ziur sentitzen ez denean, adibidez (15). Hori, Mariaren ustez, lantokian egiten duen gaztelaniaren presentzia handiaren eragin zuzenarengatik da (16).

- (15) «Gauze bat ezpaiata urtetan da beste era batera esaten bot, ba enauelako zelan da... *que no estoy muy segura de cómo decirlo y*

¹⁸ E = elkarrizketatzailea;

H = hiztuna.

¹⁹ '(Eg)ikera, egiteko era'.

entonces lo digo de la otra forma que me sale. Si estoy en castellano y quiero decir algo en castellano y no me sale, no estoy segura de cómo decir en castellano, me sale en euskera, o estoy hablando en euskera y no me sale cómo decir esa palabra en euskera, pues la digo en castellano. No es que manche ni el euskera ni el castellano, es que complemento uno con otro».

- (16) «— E: Eta ganera beharren be bai, kasi denpora guztien iten dozu erderaz, da hamasei urte esan dozu, ba beitu, hamasei urtean astelehenetik barikure...
— H: Bai, bai, klaro (...) ze ezpabere erabili ezik galdu iten da, ze nauk ikusten dot naure berba ikerea, da ikisiodan apurre ezpozu jarraituten dakizun apurre be galtzean doa».

Era berean, seguru erakutsi du bere burua galdetu diogunean, ea gai izango litzatekeen KA gabe hitz egiteko, bai euskaraz bai gaztelaniaz, eta baietz esan du (17).

- (17) «— E: Zuk usteozu zarella gai ez iteko hori? Hau da, edo beti erderaz edo beti euskeraz?
— H: Hombre, proposatzen banaz bai. Esaten bostezu “gaur in behogu denpora guztien euskeraz”, ba bale..., baie gero besteak be ulertu in behadaudie euskeraz, klaro».

Arestian aipatu duen seguritate falta hori euskara lantzen ez jarraitzeari atxiki dio, gaitasun-agiria 19 urterekin atera eta handik aurrera gehiago jorratu ez duelako, alegia. Haatik, gaur egun duena mantentzen saiatzen da, dela irakurritz, dela entzunez, lehen esan dugun legez.

Laburbilduz, bada, esan dezagun, hiztun honen H1 euskara dela, baina gaztelaniaz eskolatua izan zen eta ikasketa guztiak gaztelaniaz egin zituela. Alabaina, euskara-gaitasun agiria lortu zuen. Agiria lortu zuenetik hona, ez du euskara landu, etxeko euskara «korrientea» —hark dioen moduan— egiten du. Horrezaz gain, lan-esparruan gaztelania izan du urteetan nagusi. Bestetik, hiztunak badaki KA egiten duela, horretaz kontzientea da (18).

- (18) «— E: Bale eta iten dozu igual konbersaziño berean euskeraz da erderaz biek? Salto moduen?
— H: Bai! Askotan bai».

Familia barruan ere aldaketak egon dira hizkuntza-politikei dagokienez: txikitan euskara zen hizkuntza nagusia senideen artean, baina koinatu-koinata erdaldunak etxera sartuaz batera, gaztelaniaren erabilera hazi egin zen baserrian. Bere etxeko hizkuntza-politikei dagokienez, berak eta senarrak argi zuten, euskara izan behar zela semearen H1; horregatik, euskara hutsean egiten dute semearekin. Lagunekin, ordea, bi hizkuntzak darabiltza egunerokoan. 1. irudian ikus daiteke, laburpen gisa, garai bakoitzeko hizkuntzen erabilera islatzen duen Mariaren glotobiograma.

6.1.2. *Ergatiboaren azterketa ekoizpen sasiespontaneoan*

Ekoizpen sasiespontaneoan hiru alderdi aztertu ditugu: 1) subjektuen kasu-markak, 2) subjektuekiko komunztadura-morfemak aditz jokatueta, eta 3) Mariak ekoitzi dituen KAdun esaldiak, ergatiboaren kasu-markaren eta subjektu eta aditz jokatueta komunztadurari eusten dion ikusteko.

4. taulan laburtuta ikus daitekeen moduan, 798 esaldi identifikatu dira elkarrizketa osoan, eta horietatik aditz jokatueta dutenak % 93,48 dira (N = 744). Gehienetan (% 67,97), subjektua isilduta dago (19), beraz, ezin da kasu-markatzea aztertu. 4. taula horretan ere ikusten denez, subjektua isilduta daukaten esaldien artean % 61,34 iragankorrak dira.

Kasu-markatzea aztertzeke, aditz jokatueta eta ageriko subjektua dutenak (20) aintzat hartu dira, hots, 239 esaldi (horietatik 118 iragankorrak dira, % 49,37). 2. irudira goazen orain: esaldi iragankorretan % 77,11ko zuzentasuna dago subjektuaren markatzean, gainerakoetan ergatiboa isilduta dago, hau da, *ez-egitezko* hutsak daude (21), % 22,89. Irangaitzetan, berriz, subjektuen % 100ek absolutibo kasua daramate, hau da, *ez dago egitezko* hutsik.

(19) «Egon gintzezan ba filan».

(20) «Nik nauk euskaldunberri esaten dautziet».

(21) «Ze aite fabriken iteoan behar» [xede subjektua: aitek].

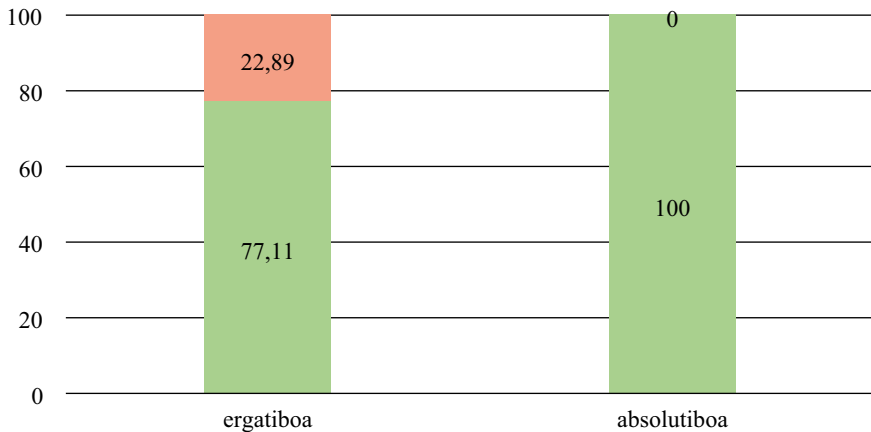
4. taula. Emaiza orokorrak

Esaldiak guztira: 798	Aditz jokatua: 744 (% 93,48)	Ageriko subj.: 239 (% 32,03)	Igkor.: 118 (% 49, 37)	Zuzenak: 91 (% 77,11)
			Igaitz.: 121 (% 50,62)	Zuzenak: 121 (% 100)
		Isilduta: 507 (% 67,97)	Igkor.: 311 (% 61, 34)	
	Igaitz.: 196 (% 38,66)			
	Aditz jokatugabea: 52 (% 5,52)			

Iturria: Norberak egina.

Beraz, 2. irudian ikusten denez, desberdintasun esanguratsua dago ergatiboa eta absolutiboa diren subjektuen kasu-markatzearen zuzentasunean (% 77,11 vs % 100; $\chi^2 (1) = 26, p < ,0001$).

2. irudia. Mariaren zuzentasuna subjektuen kasu-markatzean



Iturria: Norberak egina.

Subjektuen aditz-komunztadurarekiko morfemei dagokienez, aditz jokatuen artean (N = 744) 2 adibide egon dira (% 0,26), non Mariak ez duen subjektuarekiko aditz-komunztadura zuzenik erabili. Subjektu-komunztadura urratzen duten adibide bi horiek egitura iragankorrei dagozkie (22) eta (23), ez dute KARik, eta bitzuek dute ageriko subjektua.

- (22) «Horrik *first/advanced* eta *proficiency* be bai atera zuen (xede-adizkia: [zauzen (zituen)]).
- (23) «Nik naurea iten dogu korriente» (xede-adizkia: dot).

Aztertutako hirugarren alderdia, KA da. Esaldi jokatuen artean, KAdun 52 (% 6,97) esaldi daude (24). Iragangaitzetan, absolutiboaren kasu-markaren erabilera % 100 da zuzena; bestalde, iragankorretan, behin baka-rik isildu da ergatiboaren marka (25). KAdun esaldien artean, subjektua hizkuntza batean eta predikatua bestean duen adibiderik ez dugu topatu.

- (24) «Iten dozu berba *en plan corriente, carrerilla, no?*».
- (25) «Da beste ahizte bat ateraotan *secretariado*».

6.2. Gramatikaltasun-ariketa

Euskara hutsezko gramatikaltasun-ariketan, baldintza esperimental bakoitzaren zuzentasuna aztertu dugu, 3. irudian ikus daitekeen moduan. Baldintza bakoitzean 20 esaldi zuzen eta 20 oker daude. Ergatiboari dagokion baldintza da guztien artean zuzentasun baxuena duena. Ergatibo-marka zuzen agertzen den kasuen % 80 adierazi du Mariak zuzen daudela (26); eta oker erabilia dauden % 55 azaldu du okerrak direla (27). Hau da, ergatibo-markaren isiltzea duten gainontzeko % 45ak zuzentzat (28) eman ditu Mariak.

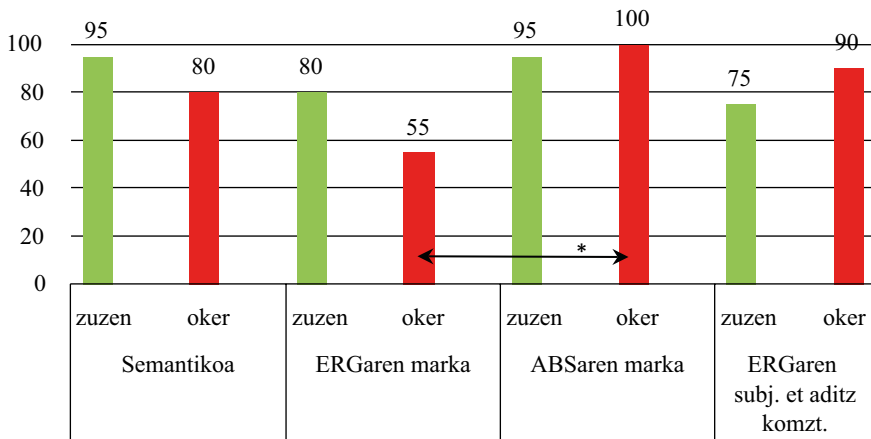
- (26) Txanoa nik utzi dut etxean.
- (27) Mugikorra Naiara ekarri zuen atzo.
- (28) Ni bazkaria prestatu diot lagunari gaur.

Oso bestelako emaitzak ageri dira absolutiboari dagokion baldintzan. Zuzen zeudenen % 95 jo zituen zuzentzat; eta *egitezko* hutsak zituzten esaldien % 100 markatu zuen oker (29). Beraz, ariketa honetan ere *ez-egitezko* eta

egitezko hutsen arteko asimetria ageri da, eta alde nabarmena da (akatsak % 45 vs % 0, $\chi^2(1) = 9,18, p < 0,001$).

(29) Nik* atzo oporretara joan nintzen.

3. irudia. Mariaren euskara hutsezko esaldietan zuzentasuna baldintzaka



Iturria: Norberak egina.

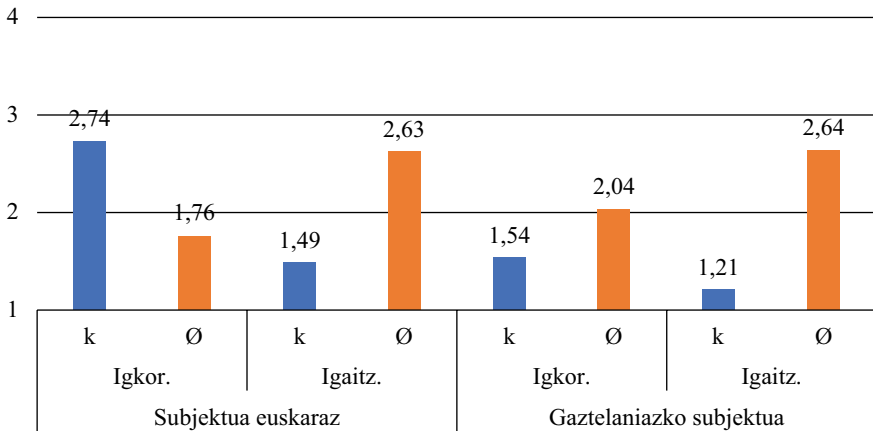
6.3. Onargarritasun-juzguen ariketa

Jarraian, kontrol-taldearen eta Mariaren KAdun esaldien onargarritasun-ariketaren emaitzak deskribatuko dira. Kontrol-taldearen kasuan (ik. 4. irudia), onargarritasun-indizerik altuena (2,74) euskarazko subjektua duten aditz iragankorreko eta ergatiboaren kasu-markako esaldiek (30) lortu dute. Horiek ergatiboa isilduta daukatenak (31) baino onargarriagoak dira (1,76). Wilcoxon Testak erakutsi duenez, ezberdintasun hori esanguratsua da ($p < 0,001$). Aldiz, gaztelaniazko aditza iragangaitza denean, onargarriagoa da (2,63) ergatiboaren kasu-marka isiltzea (32), ergatibomarketa (1,49) erabiltzea baino (33). Wilcoxon Testaren arabera, ezberdintasun hori ere esanguratsua da ($p < 0,001$). 5. taulara bildu dira Wilcoxon Testaren araberrako alderaketetarako balio estatistiko guztiak. Hala bada,

datu horiek ere aditzera ematen dute, KAdun esaldietan ere ez direla maila berdinean onargarriak *egitezko* (1,49) eta *ez-egitezko* (1,76) «hutsak» ($p < 0,01$).

- (30) Idazle horrek *ha traído el periódico*.
- (31) Idazle hori *ha traído el periódico*.
- (32) Mutil hau *ha venido con nosotros*.
- (33) Mutil honek *ha venido con nosotros*.

4. irudia. Kontrol-taldearen onargarritasuna-juzguen ariketan



Iturria: Norberak egina.

Gaztelaniazko subjektuak daudenean, onargarritasuna apalagoa da. Aditza iragankorra denean (34), ergatiboa ez agertzea onargarriagoa da (2,04), bera agertzea baino. Wilcoxon Testak erakutsi duenez, ezberdintasun hori aintzat hartzeko modukoa da ($p < 0,016$). Aditza iragangaitza denean, bestalde, emaitzak ez dira horrenbeste aldatzen; ergatiboaren marka (35) gutxiago onartzen da (1,21), kasu-markarik ez duten esaldiak (36) baino (2,64). Wilcoxon Testak dioskunari jarraituz gero, ezberdintasun hori ere esanguratsua da ($p < 0,001$).

- (34) *Ese escritor* egunkaria ekarri du.
- (35) *Esa señorak* txakurrarekin etorri da.
- (36) *Ese chico* gurekin etorri da.

5. taula. Wilcoxon Testaren araberako alderaketak, baldintzak pareka alderatuta (neurri errepikatuak)²⁰

Wilcoxon Testeko emaitzak			Subjektua euskaraz				Subjektua gaztelaniaz			
			Igaitz.		Igkor.		Igaitz.		Igaitz.	
			- k	∅	- k	∅	- k	∅	- k	∅
Subj. eusk.	Igkor.	- k						< 0,001	< 0,317	
		∅	< 0,001		< 0,003		< 0,202	< 0,006	< 0,001	
	Igaitz.	- k	< 0,001				< 0,713	< 0,001	< 0,006	< 0,001
		∅	< 0,345		< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,880
Subj. gazt.	Igkor.	- k	< 0,001					< 0,008	< 0,001	
		∅	< 0,001				< 0,016	< 0,001	< 0,001	
	Igaitz.	- k							< 0,001	
		∅								

Iturria: Norberak egina.

Oro har, esaldi guztiak gogoan hartuta, 10 parte-hartzaile horien emaitzek aditzera ematen dute, euskarazko subjektua eta gaztelaniazko predikatua duten esaldietan kasu-markatzea, hein handi batean, euskararen arauen araberakoa dela (iragankorretan *-k* markadunak hobesten dira, eta iragangaitzetan *-k* marka gabekoak). Aldiz, gaztelaniazko subjektua eta euskarazko predikatua duten esaldietan markatze morfologikoa bestelakoa da: iragankorretan zein iragangaitzetan *-k* marka gabekoak hobesten dira. Hortaz,

²⁰ Estatistikoki esanguratsuak diren balioak letra lodiz adierazi dira.

onargarritasun-ariketa honen arabera, badirudi kasu-markaren ezarpena ez dela aditz jokatua dagoen hizkuntzaren arauen konformidadean egiten, bai-zik eta subjektua zein hizkuntzatan dagoen begiratuta ezartzen da, hizkuntza horren arauak gailentzen direla.

Mariaren emaitzak bestelakoak dira, 5. irudian ikus daitekeen moduan. Kontrol-taldearen emaitzekin alderatzean, ezberdintasunik nabarmenena euskarazko subjektu eta aditz iragankorrekin ageri da: Mariarentzat maila berdinean onargarria da (2,12, bietan, % 53) subjektuan ergatibo-marka agertzea (37) zein ez agertzea (38). Aditza iragangaitza denean, aldiz, onargarriagoztat jo du kasu-markarik ez agertzea (39), ergatibo-marka erabiltzea (40) baino (2,5 vs 1,62).²¹

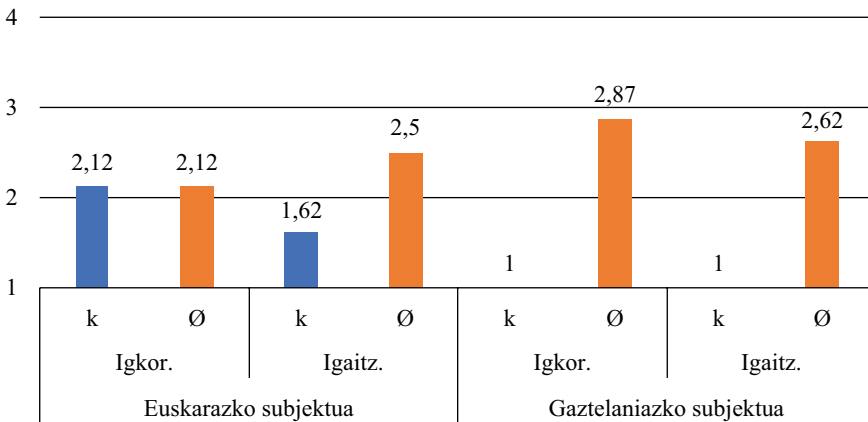
(37) Gizon horrek *ha comprado un pastel*.

(38) Gizon hori *ha comprado un pastel*.

(39) Kirolari hori *ha subido al podium*.

(40) Kirolari horrek *ha subido al podium*.

5. irudia. Mariaren KAdun esaldien onargarritasun-maila zenbait baldintzetan



Iturria: Norberak egina.

²¹ Lanak partaide bakarra izanik, ezinezkoa da item-kopuru horrekin estatistika inferentziala baliatzea.

Bestalde, subjektua gaztelaniaz dagoenean eta euskarazko predikatua iragankorra (41) nahiz iragangaitza (42) denean, ergatibo-markarik ez duten esaldiek erakusten dute onargarritasun handiena (2,87 eta 2,62).

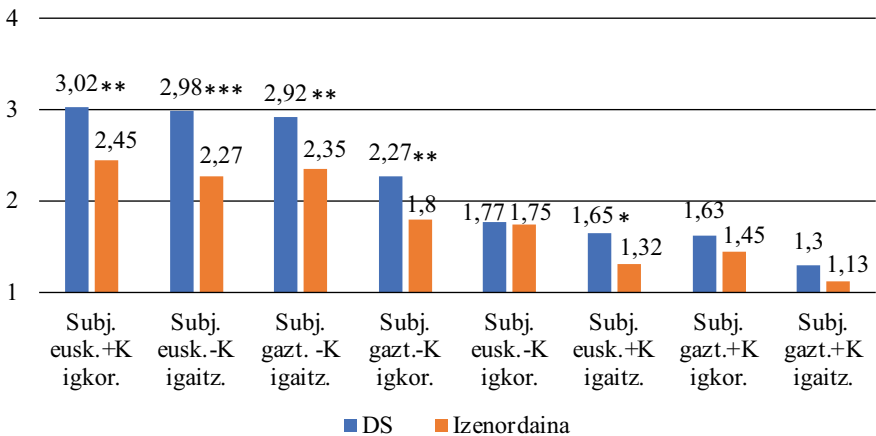
(41) *Ese hombre pastel bat erosi du.*

(42) *Ese deportista podiumera igo da.*

Hori horrela, Mariaren kasuan ez dirudi euskal gramatika-sistemaren arabera kasu-markatzea darabilenik euskarazko subjektua duten KAdun esaldietan, eta horrexek bereizten du nagusiki gure partaidea kontrol-taldekoengandik.

Bestetik, materialetan DS-subjektuak eta izenordainak kontrolatu direla kontuan hartuta, alderaketa orokorra egin dugu bi horien artean onargarritasun-alderik ikusten ote den jakiteko, bai euskaraz, bai gaztelaniaz. 6. irudia, baldintza guztietan, izenordainak baino subjektu posizioan DSak onargarriagoak direla erakusten du. Eta ezberdintasun hori adierazgarria da 5 baldintzotan (ik. 6. taulan Wilcoxon Testaren emaitzak zehaztasun estatistikoetarako).

6. irudia. Parte-hartzaile guztien onargarritasuna subjektu motaren arabera



Iturria: Norberak egina.

6. taula. P estatistikoaren balioa baldintzaka (Wilcoxon Testaren arabera)

Baldintzak			P-ren balioa
Subj. euskaraz	Igkor.	- k	0,003
		Ø	0,854
	Igaitz.	- k	0,014
		Ø	0,001
Subj. gazteleraz	Igkor.	- k	0,111
		Ø	0,007
	Igaitz.	- k	0,205
		Ø	0,003

Iturria: Norberak egina.

7. Eztabaida

Gure lan honen helburu nagusia KAren eta ergatiboaren arteko harremana ikertzea izan da. Horretarako, H1 euskara duen Maria partaidearen kasu-azterketa izan dugu funtsezko abiapuntu. Hurbilketa psikosoziolinguistikoa oinarri hartuta, hiru ariketa konbinatu ditugu ebidentzia empirikoa lortzeko, hurrengo hiru xede hauekin: 1) kualitatiboki eta kuantitatiboki Mariaren ergatibo-erabilera (ekoizpena zein oharrena) nolakoa den deskribatzea; 2) Mariarengan, ergatiboaren eta KAren erabileran eragina izan dezaketen faktore psikosoziolinguistikoak arakatzea. Eta, azkenik, 3) Mariari eta kontrol-taldeari jasotako subjektuen eta predikatuen arteko alternantzia duten *euskara-gaztelania* esaldietan, kasu-markatzearen ezaugarri linguistikoak deskribatzea.

Lehen ikerketa-galdera izan dugu, zer-nolako ezaugarriak ote zituen ergatiboaren erabilerak Mariarengan. Eta horren barruan, zehatzago, hiru azpigaldera eta hipotesi planteatu ditugu. Lehena, ergatiboaren erabilera euskal psikolinguistikako lanetan aurkitu diren joerekin bat zetorren jakitea. Gure hipotesia izan da, eta jakintza-arlo honetako literaturan ikusi be-

zala, asimetria egongo zela kasu-markatzearen eta aditz-morfologiaren artean, eta arazorik agertzekotan ere, kasu-morfologian azaleratuko zirela eta horiek *ez-egitezko* hutsak izango zirela nagusiki. Ekoizpeneko zein gramatikaltasun-ariketako emaitzek geure hipotesia berretsi dute. Ekoizpen sasiespontaneoan ageri diren huts bakarrak ergatiboaren testuinguruetan azaldu dira eta *ez-egitezko* hutsak izan dira (% 23). *Egitezko* hutsik ez da Mariaren ekoizpen sasiespontaneoan. Emaitza horiek bat datoz kualitatiboki haur (Ezeizabarrena eta beste 2009; Duguine eta Köpke 2019; Huarte 2022) zein helduen ekoizpenean (Rodríguez-Ordóñez 2020) aurkitutakoekin. Datu kuantitatiboei erreparatuta, Mariaren isiltzeak (% 45 euskara hutsezko esaldietan) gehiago dira Gernikako H1 hiztun helduenak (% 16) baino, eta ondoz ondoko elebidunen (% 29,4) emaitzetara hurbiltzen da (Rodríguez-Ordóñez 2020).

Bestalde, Mariaren ekoizpenetan ez da apenas akatsik ageri ergatiboaren aditzarekiko komuntadura-morfemetan. Halaz, lan honek beste ebidentzia bat gehiago erantsi dio ergatibo-markatze bien arteko asimetria argudioari (Ezeizabarrena 2012).

Horrezaz gain, onargarritasun-ariketan ere emaitza horiek berretsi dira. Deigarriena gertatu da ergatiboaren isiltzea zuten adibideak ez-onargarrizat hartzea (% 55). Ergatiboa isildutako adibideak Mariak onargarri jo dituela erakusten du horrek; ez, ordea, absolutiboaren testuinguruan ergatibodun subjektuak, akastuntzat hartu baititu (% 100 zuzena). Emaitza horiek onargarritasun-ariketak egin dituzten lanekin alderatzean, badirudi Mariaren jokaera H2 goiztiarretatik gertuago dagoela, H1 hiztunetatik baino (% 80 vs % 55ko zuzentasuna Mazkieranenean (2022) eta % 85koa Zawiszewskiren eta besteren lanean 2011).

Mariaren ergatiboaren erabilera deskribatzen amaitzeko, KAdun esaldiak aztertuta ere agerikoa dena da, Mariak ez duela kontrol-taldearen joera erakusten euskarazko subjektua eta gaztelaniazko predikatu iragankorra duten esaldietan, kasu-marka agertzea edo agertu ez egitea berdintsu onartzen baitu (2,12 vs 2,12), kontrol-taldeak ez bezala (2,74 vs 1,76).

Bestalde, lehen galderaren bigarren hipotesian aurreikusten genuen ergatiboaren kasu-marka isiltzea KAdun esaldietan nabarmenagoa izatea,

euskara hutsezko esaldietan baino (% 45). Ekoizpen sasiespontaneoan ez dugu ebidentzia nahikorik hipotesi hau baieztatzeko edo ezeztatzeko, beraz, aurrerantzean aztertu beharreko gaia da.

Hurrengo hipotesia izan dugu, faktore psikosoziolinguistikoek hiztunaren erabileran eta gaitasunean eragina izango zutela proposatzea. Elkarrizketa glotobiografikoan jasotako datuen arabera, hipotesi hori baieztatea litekeela dirudi. Nahiz eta Mariak euskara etxean jaso (H1), hezkuntza formala batik bat gaztelaniaz hartu izanak eta lan-munduan ere gaztelania nagusi izateak pentsarazten digu, berorren euskararen erabileran eragina izan duela gaztelaniaren nagusitasun horrek, bereziki ahozko ekoizpenean. Azkenaldian, Mariaren erabileran gaztelania, hein batean, euskarari nagusitu zaio; Mariak berak aitortuta dakigu, gaztelania gehiago ekoizten duela eta KA gehiago egiten duela. Hala, Mariaren ergatiboaren erabilera soziolinguistika-literaturan aztertu diren H1 euskaldunena ez bezalakoa izatea hizkuntza-higaduraren ondorioztat har daitekeela uste dugu (Bolonyai 2009; Köpke eta Schmid 2004).

Köpkek (2004) dioenez, egunerokoan denbora luzez H2 gehiagotan erabiltzen bada, H1 baino, H1ak higaduraren bat pairatzeko aukera asko daude. Euskararen kasuan, beraz, ez da harritzekoa «zaila» gertatzen den ezauzgarri gramatikal horren erabileran, ergatiboarenean alegia, eragitea. Ergatiboaren isiltzea higadura gramatikalaren ondorio izatea espero da, higaduran H1eko ezauzgarri morfosintaktikoen sinplifikazioa eta H2aren ezauzgarri morfosintaktikoak H1ean agertzea ohikoa dela kontuan izanda (Gallo eta beste 2021; Pavlenko 2000).

Ildo berean, Mariak aipatu duen KAren areagotzea ere higaduraren ezauzgarri izan daiteke, Turianek eta Altenbergekek (1991) proposatu bezala. Hori bat dator euskal elebidun gazteengan KAraiko aipatzen dituzten arrazoiekin; tartean, gaitasun falta (Pérez 2020; Amorrortu eta beste 2019).

Lanaren bigarren helburuari lot gakizkion. Bigarren ikerketa-galdera hauxe izan da: nolakoa ote da ergatiboaren erabilera *euskara-gaztelania* KAdu esaldietan, zer murriztapen gramatikal daude kasu-markatzeari dagokionez? Kasu-morfologiari begira, euskara hutsezko esaldiek eta KAdu esaldiek murriztapen berberak izatea aurreikusten genuen. Kontrol-taldea-

ren emaitzek halaxe dela erakutsi dute, oro har, hau da, subjektuaren hizkuntzaren sistema morfologikoaren arabera dela subjektu horrek hartzen duen marka morfologikoa subjektu eta predikatuaren arteko KAdun esaldietan, aurreikusitakoa baieztatuz orduan; eta ergatiboaren kasu-markarik gabe predikatu iragangaitzetan. Aldiz, gaztelaniazko subjektuetan ageriko kasu-markarik gabekoak hobesten dira predikatu iragankor nahiz iragangaitzetan. Emaitza horiek bat datoz Epeldek eta Oihartzabalek (2020) *euskara-frantsesa* corpusean aurkitu zutenarekin. Beraz, badirudi, *The Null Theory*k aurreikusi bezala (Chan 2009), gramatika-arauak urratzen ez dituzten egiturak hobesten direla. KAren murriztapen gramatikalak azaltzeko proposatu den MLF deritzon teoriaren aburuz (Myers-Scotton 1993a), subjektuetan hobesten den kasu-sistema predikatuen hizkuntzaren arabera izatea espero da; baina ez da hori kontrol-taldean aurkitu duguna.

Kasu-azterketako Mariaren emaitzak bestelakoak dira euskarazko subjektua duten KAdun esaldien kasuan, baina lehenago esan bezala, geure iritzi, hizkuntza-higadurari lotuta azal litezke emaitza horiek. Oihartzabalek eta Epeldek (2017) esana da, euskarazko subjektuak daudenean, subjektuak ergatiboaren erabilera erregularra izan behar duela, baina Maria gure partaidea ez da hiztun erregular horietako bat, emaitzek erakutsi dutenari begiratu gero.

Azkenik, beste hizkuntza-bikote batzuetan aurkitu diren murriztapen gramatikalak geurean ere ageri diren ala ez aztertu nahi izan dugu *euskara-gaztelania* KAdun esaldietan. Baiezko aurreikuspena genuen, hala izango zela, eta horixe da aurkitu duguna, aurkitu ere, hainbat motatako subjektuen onargarritasuna alderatzean. Alegia, DSak izenordainak baino onargarriagoak direla, testuinguruak testuinguru, *p'urepecha-gaztelania* eta *ingelasa-gaztelania* KAetan bezala (Bellamy eta beste 2022; Koronkiewicz 2014).

8. Ondorioak eta aurrera begirako hausnarketak

Ikerketa honek datu enpiriko berriak ekarri ditu *euskara-gaztelania* KAren eta ergatiboaren arteko harremani dagokienez. Hurbilketa psikosozio-linguistikoko aukera eman du, Mariaren hizkuntza-erabilera pixka bat sa-

kontzeko, deskribatzeko eta horretan eragina izan dezaketen faktore psikosoziolinguistikoak arakatzeko.

Mariaren ergatiboaren erabileran aurreko erreferentzia-lanetan ageri diren antzekotasun kualitatiboak aurkitu dira: ergatiboaren bi gauzatzen arteko asimetria (arazoa kasu-marketara mugatuta), eta kasu-marketan *ez-egitezko* hutsen nagusitasuna (*egitezko* hutsik gabe), bai euskara hutsezko ekoizpenetan eta bai, are nabarmenago berriz, KAn. Areago, kuantitatiboki Mariaren huts-kopurua H1 hiztunengan aurkitu denetik pixka bat urruntzen da, eta H2 goiztiarren emaitzetara gehiago gerturatu. Mariaren ibilbide linguistikoa zehaztasunez aztertuta, zera proposatu dugu: euskara nagusi izatetik gaztelania bere erabileran nagusi izatera pasatzeak ondorioak izan dituela bere ergatiboaren erabileran eta ergatiboarekiko juzgu gramatikaletan. Hori dela eta, Köpkeren eta Schmiden (2004) eta Bolonyairen (2009) ustearekin bat eginez, euskararen erabilera urriagatik, hizkuntza-higadura edo *attrition* delako fenomenoaren adierazgarritzat har daitekeela hori proposatu dugu.

Ildo horretatik, lan honek euskararen ergatibotasuna elementu gramatikal zaugarria delako ideiaaren aldeko beste ebidentzia bat gehiago dakar psikolinguistikaren arlora (Ezeizabarrena 2012; Zawiszewski eta beste 2011; Huarte 2022).

Bestalde, gure ikerketak, lehenengoz *euskara-gaztelania* KAdun esaldietan kasu-markatzearen gaineko murriztapen gramatikaletara zehaztasunez hurbiltzeko bidea eskaini du. H1 euskara duten arazo psikolinguistikorik gabeko helduez osatutako kontrol-taldeak euskarazko subjektua eta gaztelaniazko predikatua duten esaldietan, oro har, euskararen kasu-morfologia erabiltzen dela erakutsi dute emaitzek, iragankorretan *-k* markadunak hobesten dira eta iragangaitzetan *-k* marka gabekoak. Gaztelaniazko subjektua eta euskarazko predikatua duten esaldietan, markatze morfologikoa bestelakoa da: iragangaitzetan zein iragankorretan *-k* marka gabekoak hobesten dira, hots, sistema nominatibo-akusatiboetan bezalako markatzeak nahiago dira. Hor-taz, onargarritasun-ariketa honen arabera, pentsa liteke, kasu-markaren ezarpena ez dela aditz jokatua dagoen hizkuntzaren arauen arabera egiten, baizik eta subjektua zein hizkuntzatan dagoen. Horrek inplikazio argiak eta

sendoak dakarzkie murriztapen gramatikalak azaltzeko proposatu diren teoriei (Myers-Scotton 1993a; MacSwan 2007; Chan 2009).

Halaber, beste hizkuntza-komunitate batzuetan (Bellamy eta beste 2020; Koronkiewicz 2014) ezagunak diren murriztapen gramatikal batzuk euskararen ere ageri direla ematen du, besteak beste, DS-subjektuen nagusitasuna izenordainen aldean. Beraz, ebidentzia interesgarria dute ikertzaileek hori murriztapen gramatikalen eta gatazka-guneen gaineko eztabaidetarako.

Aurrera begira, interesgarria izango litzateke, zintzilik gelditu diren galdera horiei erantzuteko ebidentzia empiriko berria biltzea, esaterako, KA-dun esaldietan ergatiboa isiltzeko joera handiagoa ote dagoen frogatzeko.

Ikerlan honek orain arte ia sakondu eta arakatu ez diren bi ikerlerro uzartu ditu: KAren eta ergatiboaren arteko harremana, emaitza berritzaileak emanaz. Horrez gain, etorkizuneko lanei begira, gure azterketa honek nolabaiteko oinarriak finkatzeaz gain, galdera-ildo berriak ere planteatu dituelakoan gaude. Hortaz, osteko ikerketek KAren eta ergatiboaren arteko harremana eta lotura hobeto ulertzen lagunduko dute.

Bibliografia

ALBIZU, Pablo (2009). «Euskararen kasu-sistema ergatiboa ala ergatiboak? ergatibotasunaren azterketa dialektologiko baterako lehen urratsak», *Lapurdum* 13 (2009): 7-30.

AMORRORTU, Esti, ORTEGA, Ane, GOIRIGOLZARRI, Jone (2019). «Euskal hiztun berri gazteak muda-prozesuan: ekintza-ikerketa baten behin-behineko emaitzak», in *Fontes Linguae Vasconum 50 urte: Ekarpen berriak euskararen ikerketari / Nuevas aportaciones al estudio de la lengua vasca*. Iruñea: Nafarroako Gobernua: 47-61.

BELLAMY, Kate, STADTHAGEN-GONZÁLEZ, Hans eta PARAFITA COUTO, M^a Carmen (2022). «Él code-switches more than tú y yo: new data for the subject pronoun-verb switch constraint», *Languages* 7 (22) (2022):1-13.

BOLONYAL, Agnes (2009). «Code-switching, imperfect acquisition, and attrition», in *The Cambridge handbook of linguistic code-switching*, Barbara E. Bullock eta Almeida J. Toribio (ed.). Cambridge: Cambridge University Press: 253-269.

BULLOCK, Barbara E. eta ALMEIDA, J. Toribio (2009). *The Cambridge handbook of linguistic code-switching*. Cambridge: Cambridge University Press.

CONGDON, Sharon (1980). «The battle of bilingual education», *The Washington Post* (1980). Eskuragarri: <https://www.washingtonpost.com/archive/entertainment/books/1980/08/10/the-battle-of-bilingual-education/9a7cc4e1-f779-42d8-ae-95-31c1aae23329/>. Azken kontsulta: 2023/10/11.

COOK, Vivian (2002). *Portraits of the L2 user: Background to the second language user*. Bristol: Multilingual Matters.

CHAN, Brian Hok-Shing (2009). «Code-switching between typologically distinct languages», in *The Cambridge handbook of linguistic code-switching*, Barbara E. Bullock eta Almeida J. Toribio (ed.). Cambridge: Cambridge University Press: 182-198.

DU BOIS, Inke (2012). «Language attrition and code-switching among US Americans in Germany», *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus* 39 (2012): 1-16.

DUGUINE, Isabelle eta Barbara KÖPKE (2019). «Processing strategies used by Basque-French bilingual and Basque monolingual children for the production of the subject-agent in Basque», *Linguistic Approaches to Bilingualism* 9, (4-5) (2019): 1514-1541.

DIXON, Robert Malcom Ward (1994). *Ergativity*. Cambridge: Cambridge University Press.

EPELDE, Irantzu eta Beñat OIHARTZABAL (2010). «Perpaua barneko hizkuntza lerratzeak (HL) ekialdeko euskal elebidunetan», *ASJU* 52 (2010): 55-64.

——— (2020). «Ergative marking in Basque-Spanish and Basque-French code-switching», *Zeitschrift für Katalanistik* 33 (2020): 77-98.

ETXEBARRIA, Igone (2018). *Euskerazaleak. 50 urte euskeraren alde 1967-2017*. Bilbo: Labayru Fundazioa.

EZEIZABARRENA, M.^a José (1996a). *Adquisición de la morfología verbal en euskera y castellano por niños bilingües*. Leioa: UPV/EHUko Argitalpen Zerbitzua.

———, eta M.^a Pilar Larrañaga (1996b). «Ergativity in Basque: a problem for language acquisition?», *Linguistics* 34 (1996): 955-991.

———, Ibon MANTEROLA eta Leire BELOKI (2009). «Euskara H2 goiztiarraren ezaugarrien bila: adizkiak eta gramatika kasuak haurren ipuin kontaketen», *Euskara* 54 (2009): 639-681.

——— (2012). «The (in)consistent ergative marking in early Basque: L1 vs. child L2», *Lingua* 122 (2012): 303-317.

GALLO, Federico, Beatriz BERMÚDEZ-MARGARETTO, Yury SHTYROV, Jubin ABU-TALEBI, Hamutal KREINER, Tamara CHITAYA, Anna PETROVA, Andriy MYACHYKOV (2021). «First language attrition: what it is, what it isn't, and what it can be», *Frontiers in Human Neuroscience* 15 (2021): 1-20.

GARCÍA, Robert (1989). «Bilingual education means equal opportunity», *The New York Times* (1989). Eskuragarri: [https://www.nytimes.com/1989/08/18/opinion/l-bilingual-education-means-equal-opportunity-513289.html]. Azken kontsulta: 2023/10/11.

GARDNER-CHLOROS, Penelope (2009). «Sociolinguistic factors in code-switching», in *The Cambridge handbook of linguistic code-switching*, Barbara E. Bullock eta Almeida J. Toribio (ed.). Cambridge: Cambridge University Press: 97-114.

GAZTELU PÉREZ, Elixabete eta Esther ZULAIKA (2016). «Adierazgarritasun zantzuak euskal gazteen txatetan ☺», *Gogoia* 14 (2016): 105-130.

HALMARI, Helena (1993). «Code-switching strategies as a mirror of language loss: a case study of two child bilinguals», in *The proceedings of the twelfth second language research forum. Papers in Applied Linguistics*, Don Staub eta Cheryl Delk (ed.). Michigan: Michigan State University: 200-215.

HOOT, Bradley, Shane EBERT (2021). «On the opposition of subjects in Spanish: evidence from code-switching», *GLOSSA a Journal of General Linguistics* 6 (1) (2021):1-31.

HUARTE, Maider (2022). «Euskararen jabekuntza testuinguru soziolinguistiko ezberdinetan: zer esaten diguten haurren testuek kasu gramatikalen erabilerari buruz», *Fontes Linguae Vasconum* 134 (2022): 415-438.

HUGHES, Claire, Elizabeth SHAUNESSY, Alejandro BRICE, Mary Anne RATLIFF eta Patricia ÁLVAREZ MCHATTON (2006). «Code-switching among bilingual and limited English proficient students: possible indicators of giftedness», *Journal for the Education of the Gifted* 30 (1) (2006): 7-28.

IBARRA, Orreaga (2011). «Sobre estrategias discursivas de los jóvenes vascohablantes: causas que motivan el cambio de código», *OIHENART Cuadernos de Lengua y Literatura* 26 (2011): 277-298.

IRIONDO, Alejandra (2017). «Kode-alternantzia elebidun gazteetan: DS nahiak», *Gogoia* 16 (2017): 25-56.

KASARES, Paula (2017). *Euskaldun hazi Nafarroan: Euskararen belaunez belaune-ko jarraipena eta hizkuntza sozializazioa familia euskaldunetan*, Jagon bilduma 16. zenbakia. Bilbo: Euskaltzaindia.

KÖPKE, Barbara eta Monika S. SCHMID (2004a). «Language attrition: the next phase», in *First language attrition: Interdisciplinary perspectives on methodological issues*, Monika Susanne Schmid, Barbara Köpke, Merel Keijzer eta Lina Weilemar (ed.). Amsterdam: John Benjamins: 1-43.

——— (2004b). «Attrition is not a unitary phenomenon: on different possible outcomes of language contact situations», in *Bilingual socialization and bilingual language acquisition: Proceedings from the Second International Symposium on Bilingualism*. Vigo: Universidad de Vigo: 1331-1347.

KORONKIEWICZ, Bryan (2014). *Pronoun categorization: Evidence from Spanish-English code-switching*. Doktorego-tesia (University of Illinois).

——— (2020). «Subject-predicate code-switching: testing the need of a matrix language through embedding», in *Hispanic Linguistics: Current issues and new directions*, Alfonso Morales-Font, Michael J. Ferreira, Ronald P. Leow eta Cristina Sanz (ed.). Amsterdam: John Benjamins: 249-264.

LABAYRU FUNDAZIOA (2017). *Euskerazaleak, 50 urte euskerea hauspotzen*, YouTubeko Bideoa, 21: 24. Eskuragarria: [<https://www.youtube.com/watch?v=1Q5NpoQOuR8>]. (2017ko maiatzaren 17an kontsultatua).

LAKA, Itziar (1990). Negation in syntax: on the nature of functional categories and projections [Doktorego-tesia]. (Massachusetts Institute of Technology).

——— (2002). «Ergatiboa definitzen: lehenengo saioa gramatika sortzailean», *ASJU* 44 (2002): 411-424.

LANTTO, Hanna (2015). *Code-switching in Greater Bilbao. A Bilingual variety of colloquial Basque*. Doktorego-tesia (University of Helsinki).

——— (2018). «New Basques and code-switching: purist tendencies, social pressures», in *New speakers of minority languages*, Cassie Smith-Christmas, Noel P. Ó Murchadha, Michael Hornsby eta Máiréad Moriarty (ed.). London: Palgrave Macmillan: 165-187.

LÓPEZ, Luis (2020). «Case, concord and the emergence of default», *Languages* 5 (12) (2020): 1-40.

MACSWAN, Jeff (2005). «A minimalist approach to intrasentential code-switching», *Rivista di Linguistica* 17 (1) (2005): 55-92.

——— (2007). «Code-switching and grammatical theory», in *The Handbook of Bilingualism*, Bhatia Tej. K. eta William C. Ritchie (ed.) Malden (MA): Blackwell Publishing Ltd: 323-351.

MAZKIARAN, Oihane (2022). *Ergatiboaren oharrena euskara-gaztelania elebidun gaztetxoengan*. Master Amaierako Lana (UPV/EHU).

MUYSKEN, Pieter (2000). *Bilingual speech. A typology of code-mixing*. Cambridge: Cambridge University Press.

MYERS-SCOTTON, Carol (1993). *Duelling languages. Grammatical structure in code-switching*. Oxford: Oxford University Press-Clarendon Press.

OIHARTZABAL, Beñat eta Irantzu EPELDE (2017). «Ergatiboaren erabilera euskaldunek egiten dituzten perpauk barneko hizkuntza lerraketetan», *Lapurdum* 20 (2017): 185-203.

PARAFITA COUTO, M.^a Carmen, Amaia MUNARRIZ-IBARROLA, Irantzu EPELDE, Beñat OIHARTZABAL eta Margaret DEUCHAR (2015). «Gender conflict resolution in Spanish-Basque mixed DPs», *Bilingualism: Language and Cognition* 19 (4) (2015): 834-853.

PAVLENKO, Aneta (2000). «L2 influence on L1 in late bilinguals», *Issues in Applied Linguistics* 11 (2) (2000): 175-205.

PÉREZ, Mikel (2022). *Kode-alternantziaren erabilera eta jarrerak euskara-gaztelania elebidun gazteengan*. Master Amaierako Lana (UPV/EHU).

POPLACK, Shana (1980). «“Sometimes I’ll start a sentence in Spanish y termino en español”: toward a typology of code-switching», *Linguistics* 18 (7-8) (1980): 581-618.

RODRÍGUEZ-ORDÓÑEZ, Itxaso (2020). «New speakers of Basque: a Basque-Spanish contact approach», in *Linguistic Minorities in Europe Online*, Miren Lourdes Oñederra eta Iván Igartua (ed.). Illinois: Southern Illinois University Carbondale: 1-26.

SALABURU, Pello (1992). «Euskara, hizkuntza ergatiboa ote da?», in *Luis Villasanteri omenaldia*, Iker bilduma, 6. zenbakia. Bilbo: Euskaltzaindia: 417-433.

SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRA (2022). *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa: Euskal Herria 2021*. Eskuragarri: [<https://soziolinguistika.eus/es/proiektua/hizkuntzen-erabileraren-kale-neurketa-euskal-herria-2021-2>].

TARDIENTA, Uxue (2021). *Gazte elebidunen euskara gaitasunak, hizkuntza ohiturak kontuan harturik*. Gradu Amaierako Lana (UPV/EHU).

WEI, Li (2013). «Conceptual and methodological issues in bilingualism and multilingualism research», in *The handbook of bilingualism*, Bhatia Tej. K. eta William C. Ritchie (ed.). Malden (MA): Blackwell Publishing Ltd: 26-53.

ZAWISZEWSKI, Adam, Eva GUTIÉRREZ, Beatriz FERNÁNDEZ eta Itziar LAKA (2011). «Language distance and non-native syntactic processing: evidence from event-related potentials», *Bilingualism Language and Cognition* 14 (3) (2011): 400-411.

ZENTELLA, Ana Celia (1997). *Growing up bilingual. Puerto Rican children in New York*. Oxford: Blackwell Publishing.